Η ΝΕΑ ΖΩΗ

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΟΥ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΜΗΝΑ

ΕΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ.

ΕΤΟΣ Γ'. ❋ ΙΟΥΛΙΟΣ 1907 ❋ ΑΡΙΘ. 35

Ο ΡΩΜΑΪΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Ἀλλ' ἀπὸ τοῦ Πανθέου καὶ ἀπὸ τοῦ Θεάτρου ἔλθωμεν εἰς ἐπίσκεψιν αὐτῆς τῆς ρωμαϊκῆς κοινωνίας. Ἐνταῦθα εὑρίσκομεν κατὰ τοὺς ὑπὸ κρίσιν χρόνους, τοὺς *Πατρικίους* οὐχὶ πλέον ἀναμιμνήσκοντας τοὺς ἀρχαίους ἐκείνους γερουσιαστάς, οἵτινες ἀταράχως ὅλως ἀναπαυόμενοι ἐπὶ τῶν ἐξ ἐλεφαντόδοντος ἑδρῶν αὐτῶν καὶ ἐκεῖ ἀπαθῶς ἀναμένοντες νὰ ὑποδεχθῶσι τοὺς Γαλάτας, κυρίους ἤδη καὶ κατακτητὰς τῆς Ρώμης, ἐξελήφθησαν ὑπὸ τούτων ὡς θεοὶ εὑρισκόμενοι ἐν συνεδριάσει.

Οὐχί!—Μετὰ τοῦ πλούτου τοῦ εἰσρεύσαντος εἰς τὴν Ρώμην συνεισέρρευσεν ἐν αὐτῇ καὶ ἡ διαφθορὰ καὶ ἡ ἔκλυσις ἡ ἠθική. Αἱ Γερουσιαστικαὶ Οἰκογένειαι αὐταὶ ἐπλουτίσθησαν ἐκ τῶν πανταχόθεν καὶ σχεδὸν ἐξ ὅλων τῶν οἰκουμένων χωρῶν κομισθέντων θησαυρῶν. Οἱ δὲ κυβερνῶντες τὰς ἐπαρχίας τῆς Ρώμης ἔπαρχοι, καίτοι δὲν ἦσαν ὅλοι βεβαίως ὅμοιοι κατὰ πάντα πρὸς τὸν διαβόητον *Βάρρητα*, ὅστις κυριολεκτικῶς ἔθυσε καὶ ἀπώλεσεν ἐν τῇ λαχούσῃ αὐτῷ, ὡς πραίτωρι, ἐπαρχίᾳ τῆς Σικελίας, ὅλοι ἐν τούτοις ἐπλούτιζον ἐκ τῶν ὑπουργημάτων αὐτῶν τούτων. Ἀφοῦ καὶ αὐτὸς ὁ Κικέρων ὁ στηλιτεύσας τὸν Λικίνιον Βέρρητα, δὲν ἐπέστρεψεν ἐκ Κιλικίας πτωχός, οἷος ἦν ὅταν εἰς αὐτὴν ἀπεσταλη.

Καὶ οἱ σοβαρώτεροι τῶν Γερουσιαστῶν δὲν ἐδίσταζον νὰ ἐπιδίδωνται εἰς κερδοσκοπικὰς καὶ τοκογλυφικὰς συναλλαγάς. Ἡ ἀνυπόλογιστος περιουσία τοῦ Κάσσου δὲν ἦτο βεβαίως ἢ τὸ τίμημα τῶν ὑπ' αὐτοῦ καταστραφεισῶν ἐπαρχιῶν. Ὁ δὲ δημοκρατικὸς Βροῦτος ὑπεχρέωσε τὴν γερουσίαν ἑλληνικῆς τινος πόλεως νὰ τῷ πληρώσῃ ὑπερόγκους τόκους διὰ ποσόν τι χρηματικὸν δανεισθὲν αὐτῇ.

Πάντα ταῦτα τὰ πλούτη φυσικῶς ἐπήνεγκον τὴν πολυτέλειαν, τὴν μαλθακότητα καὶ συνεπῶς τὴν τῶν ἠθῶν χαλάρωσιν καὶ τὴν διαφθοράν.

Τῆς δὲ διαφθορᾶς ταύτης πλεῖστα ἔχομεν τὰ μαρτύρια, ἐξ ὧν ἀς ἀρκέσωσιν ἐνταῦθα παρατιθέμενα τὰ ἑπόμενα:

Τοῖς πᾶσι γνωστὸν τυγχάνει πόσον κακῶς ὑπεστήριξαν οἱ εὐγενεῖς τῆς Ρώμης, Πομπήϊον τὸν κορυφαῖον καὶ πρωταγωνιστὴν αὐτῶν. Οὐδεὶς δ' οὐδ' ἐξ ἐκείνων οἵτινες μόλις ἀνέγνωσαν τὰ πρῶτα στοιχεῖα τῆς τῶν Ρωμαίων Ἱστορίας ἀγνοεῖ τὴν ἐν Φαρσάλοις γελοίαν ὅλως συμπεριφορὰν τῶν νεαρῶν Ρωμαίων πατρικίων, οἵτινες, βλέποντες ὅτι κατὰ τὴν συμπλοκὴν, οἱ γηραιοὶ στρατιωτικοὶ ὑπέρμαχοι τοῦ Καίσαρος προσέβαλον αὐτοὺς ἐπιμόνως καὶ ἐπιμελῶς εἰς τὰς ὄψεις, τῶν ὁποίων τὴν εὐμορφίαν αὐτοὶ μετὰ τόσου ζήλου ἐκαλλιέργουν, προὐτίμησαν νὰ τραπῶσιν εἰς φυγὴν ἢ ν' ἀποβάλωσι τὸ

εὐειδὲς τοῦ προσώπου αὐτῶν! — Καὶ ἐγένετο μέν τις ἀπόπειρα πρὸς ἀναμόρφωσιν, ὅταν οἱ λεγόμενοι «τελευταῖοι τῶν Ρωμαίων», ἐδολοφόνησαν τὸν Καίσαρα, ὡς ἐπιδιώκοντα τὴν ἀνωτάτην ἀρχήν, ἀλλ' ἡ τάσις αὕτη πρὸς ἀνεξαρτησίαν ἐλάχιστον διήρκεσεν. Δὲν ἐβράδυναν δὲ οἱ πάντες, καὶ αὐτοὶ οἱ τέως μᾶλλον ἀγέρωχοι καὶ ἀνεξάρτητοι φαινόμενοι νὰ ὑποταχθῶσι ταπεινώτατα εἰς τὰ κελεύσματα τοῦ Ὀκταβίου, καὶ δὴ πρὶν ἢ οὗτος δώσῃ δείγματα τῆς κατόπιν ὁμολογουμένως ἀποδειχθείσης περιλάμπρου ἱκανότητος αὐτοῦ. Ἀλλὰ τοσοῦτον ἐξωκειώθησαν οὕτω οἱ Ρωμαῖοι πρὸς τὴν ταπεινὴν ὑποταγὴν τῷ Καισαρικῷ Θρόνῳ, ὥστε ἡ ταπείνωσις αὕτη δὲν ἐβράδυνε νὰ δώσῃ καιρὸν εἰς τὸν κακοήθη καὶ ὠμὸν Τιβέριον ὅπως ἀνέλθῃ ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ Αὐγούστου. Ἀλλὰ καὶ πρὸς ὅλην τὴν κατόπιν σειρὰν τῶν τερατωδῶς ὠμῶν καὶ ὅλως ἀνικάνων Καισάρων διήρκεσεν οὖσα ταπεινωτικὴ ἡ συμπεριφορὰ τῶν Ρωμαίων.

Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν τάξιν τῶν *Πληβείων*, ἤτοι εἰς τὸν ὄχλον τὸν ρωμαϊκόν, ἐὰν πρὸς στιγμὴν μεταπηδήσωμεν ἀπὸ τῆς τῶν Πατρικίων τάξεως, τὸν ὄχλον αὐτὸν εὑρίσκομεν κατὰ τὴν ὑπὸ κρίσιν ἐποχὴν ὄχλον βασιλεύοντα μᾶλλον ἢ ὄχλον δουλεύοντα κατὰ τὸν ἄλλως ἀνήκοντα αὐτῷ κλῆρον.

Ὄχι! οἱ Πληβεῖοι οὐδαμῶς συγκαταβαίνουσι πλέον εἰς τὸ νὰ ἐργάζωνται, διότι τὴν ἐργασίαν εὑρίσκουσιν ἐξευτελιστικὴν δι' ἑαυτούς. Ἀφίνουσιν ὅθεν αὐτὴν εἰς τὴν τάξιν *τῶν δούλων*.

Ἡ δουλεία ἐν Ρώμῃ.

Τοῦ λόγου περὶ δούλων ἐν τοῖς ἀνωτέρω συμπεσόντος, ἂς ρίψωμεν βαθύτερόν τι βλέμμα πρὸς τὸ τῆς *δουλείας σύστημα* ἐν Ρώμῃ, ὅπερ ἑτέραν ἀποτελεῖ εἰδεχθῆ μορφὴν τοῦ ρωμαϊκοῦ πολιτισμοῦ (;).

Περὶ τῆς ἐν Ἑλλάδι δουλείας ὁμιλοῦντες εἴπομεν ὅτι 400 χιλιάδες δούλων ἀντεστοίχουν ἐκεῖ πρὸς 20 μόνας χιλιάδας πολιτῶν.

Καὶ ὅμως οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι οὐδέν εἰσὶ συγκρινόμενοι πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐν Ρώμῃ δούλων, οἵτινες τοσοῦτοι ἦσαν τὸν ἀριθμὸν ὥστε, ὅταν ἐσκέφθη ποτὲ ἡ Γερουσία ἵνα ἐπιβάλῃ ἰδιαιτέραν εἰς τούτους περιβολήν, ἀπέσχε τῆς ἐφαρμογῆς τῆς σκέψεως ταύτης κατόπιν τῆς ὡριμωτέρας σκέψεως ὅτι τοῦτο θὰ ἦτο διὰ τὴν Ρώμην λίαν ἐπικίνδυνον, καθ' ὅσον διὰ τοῦ τρόπου τούτου θὰ ἐδίδετο εἰς τοὺς δούλους ἀφορμὴ νὰ κατανοήσωσι τὴν ἑαυτῶν ὑπεροχὴν καὶ δύναμιν, ὅπερ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα θὰ παρώρμα αὐτοὺς εἰς ἐξανάστασιν κατὰ τῶν ἐλευθέρων, ἀσυγκρίτως ὀλιγαριθμοτέρων αὐτῶν ὄντων.

Πῶς δ' ἄρά γε μετεχειρίζοντο οἱ Ρωμαῖοι πολῖται τοὺς δούλους; Μετ' ἀπολύτου αὐθαιρεσίας καὶ ἀπεριορίστου ἐλευθερίας βουλήσεως. Ἐλεύθερος ἦτο καθ' ὁλοκληρίαν ὁ ρωμαῖος κύριος νὰ μεταχειρισθῇ τους ἑαυτοῦ δούλους ὡς αὐτὸς ἤθελεν, ἢ ὡς ὑπηγόρευον αὐτῷ καὶ αἱ μᾶλλον παράλογοι καὶ παράφοροι αὐτοῦ ἰδιοτροπίαι.

Εἰς οὐδένα δ' εἶχε νὰ δώσῃ λόγον ἐὰν κατὰ βούλησιν ἔδερε τούτους ἢ ἐβασάνιζεν, ἐὰν ἠκρωτηρίαζεν ἢ ἐφόνευεν ἢ καὶ ἂν εἰς ποτάμια ἢ θαλάσσια ὕδατα ἔρριπτεν αὐτοὺς δόλωμα πρὸς τὰς πυραίνας ἢ τὰς μυραίνας ἢ τὰ λοιπὰ κήτη.

Ὁ *δοῦλος* μὲ ἄλλας λέξεις δὲν ἐθεωρεῖτο ἄνθρωπος, ὃν δηλαδὴ μὲ ἀνθρωπίνην ἀξίαν, μὲ δικαιώματα ἀνθρώπου ἐμψύχου καὶ λογικοῦ, ἀλλ' ὡς τι ἄψυχον *κτῆμα* (res) ἔκειτο εἰς τὰς χεῖρας καὶ ὑπέκειτο εἰς τὰς ἰδιοτροπωτέρας θελήσεις τοῦ κυρίου αὐτοῦ.

Αὐτὸς ἄλλως τε ὁ ρωμαϊκὸς νόμος καθιέρου τὴν τοιαύτην ἐν Ρώμῃ τακτικήν, δι' ὧν ἐθέσπιζεν ἀναφορικῶς πρὸς τοὺς δούλους ἐν τῇ ἑξῆς περιστάσει: Ἐὰν δηλαδὴ κύριός τις εὑρίσκετο αἴφνης δολοφονηθέντος καὶ ἠγνοεῖτο ὁ δολοφόνος αὐτοῦ, ἁπλούστατα καὶ ἄνευ μακροτέρας ἐξετάσεως κατεδικάζοντο εἰς θάνατον πάντες ἀνεξαιρέτως οἱ δοῦλοι τοῦ δολοφονηθέντος. Ἑκατονταάδες ὅλαι δούλων εὗρον τὸν θάνατον ὑπὸ παραπλησίας περιστάσεις συνεπείᾳ τοῦ νόμου τούτου.

Ἀλλ' ἐξ ὅλων τῶν δουλικῶν τάξεων πολλῷ σκληροτέρα ἦτο ἡ τύχη τῆς λεγομένης τάξεως τῶν μονομάχων ἢ γλαδιατόρων-δούλων, ἤτοι ἐκείνων τοὺς ὁποίους τόσον ἠρέσκοντο οἱ ρωμαῖοι νὰ βλέπωσι μονομαχοῦντας μεταξύ των καὶ ἀλληλοσφαζομένους πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν ἐν τῷ θεάτρῳ.

Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν οἱ δυστυχεῖς οὗτοι ἐθυσιάζοντο κατὰ ζεύγη, μόνον πρὸς τέρψιν τοῦ θεωμένου ρωμαϊκοῦ λαοῦ: Οὕτω, τῷ 217 π. Χ οἱ τρεῖς υἱοὶ τοῦ Αἰμιλίου Λεπιδίου, ὡς ἐπικήδειον τρόπον τινὰ τελετὴν τοῦ ἀποθανόντος πατρός των ἐζήτησαν τὴν ἐπὶ τρεῖς συνεχεῖς ἡμέρας μονομαχίαν 22 ζευγῶν δούλων-γλαδιατόρων. Ὀλίγον δὲ βραδύτερον ὁ Τίτος Φλαμινῖνος πρὸς τιμὴν τοῦ πατρός του ἔδωκεν ἑορτὰς διαρκεσάσας ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας καθ' ἃς 74 ξιφομάχοι ἐκ τῶν δούλων αὐτῶν ἐτίμησαν (;) μὲ τὸ ἴδιον ἑκάστων αἷμα τὴν μνήμην τοῦ τελευτήσαντος πατρός. Βαθμηδὸν ὅμως καὶ αἱ περιστάσεις τῶν μονομαχιῶν τοῦ εἴδους τούτου ηὔξησαν, εἰς τρόπον ὥστε ἦλθεν ἐποχὴ καθ' ἣν πᾶσα ἑορτὴ ἦτο εὔκαιρος περίστασις διὰ τὸ σκληρὸν καὶ αἱματηρὸν τοῦτο θέαμα. Καὶ εἰς αὐτὰ δὲ τὰ δεῖπνα τῶν πλουσίων καὶ εὐγενῶν ρωμαίων, ὡς τερπνοτέρα οὕτως εἰπεῖν καταλεὶς τῆς εὐωχίας, μετὰ τοὺς μίμους καὶ τὰς χορευτρίας ἐπήγετο τὸ θέαμα δούλων ἀλληλομαχομένων δι' ὧν ἔφερον ξιφῶν (*ἅτε γλαδιατόρων* ὄντων καὶ καλουμένων).

Τοσοῦτο δὲ σὺν τῷ χρόνῳ ἐξωκειώθη ὁ λαὸς τῶν Ρωμαίων πρὸς τὰς *αἱματοχυσίας* ἢ κάλλιον εἰπεῖν πρὸς τὰς *ἀνθρωποθυσίας* ταύτας, ὥστε, ὁσάκις ἀπήτει παρὰ τοῦ Καίσαρος ἀγῶνας καὶ θεάματα, οὗτος ἐγνώριζεν ὅτι ἔπρεπε νὰ ἔχῃ ἑτοίμους διὰ τὰ θεάματα ταῦτα καὶ δούλους ὄχι πλέον κατὰ ζεύγη ἢ κατὰ δεκάδας ἀλλὰ κατ'

ἀγέλας καὶ ἑκατονταάδας. Ὡσαύτως καὶ πρὸ πάσης μάχης κατὰ ξηρὰν ἢ κατὰ θάλασσαν προαπητεῖτο ἡ θυσία ἀριθμοῦ τινος δούλων κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον μεγάλη κατὰ τὰς περιστάσεις. Αὐτοὶ οὗτοι μάλιστα οἱ εἰς θάνατον προωρισμένοι δοῦλοι ἐπευφημοῦννες τὸν εἰς τὴν μάχην ἀπερχόμενον Καίσαρα ὑπεχρεοῦντο ν' ἀναφωνῶσι: «Χαῖρε, Καῖσαρ! Οἱ θανατωθησόμενοι δοῦλοί σου σὲ ἀποχαιρετῶσι».

— Παρατρέχομεν τὴν ρωμαϊκὴν σκληρότητα τὴν ἐν ὅλῃ αὐτῆς τῇ ἐντάσει ἐνασκηθεῖσαν κατόπιν καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν συλλαμβανομένων κατὰ τοὺς διωγμοὺς χριστιανῶν, οἵτινες κατεδικάζοντο εἰς τὸν διὰ τοῦ ξίφους τῶν δημίων ἢ διὰ τῶν ὀδόντων τῶν θηρίων θάνατον, ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ αἱμοδιψοῦς ρωμαϊκοῦ λαοῦ, ὡς περὶ τούτου γενησομένου λόγου ἰδιαιτέρου ἀλλαχοῦ, — καὶ προσκαλοῦμεν τοὺς ἀναγνώστας ἡμῶν νὰ μᾶς παρακολουθήσωσιν ἐπί τινας ἔτι στιγμὰς ἐν Ρώμῃ μέλλοντας νὰ ἐπισκεφθῶμεν καὶ τὴν ρωμαϊκὴν τέλος οἰκογένειαν ὅπως ἴδωμεν ἐὰν τοὐλάχιστον ἡ οἰκογένεια ἐν Ρώμῃ διέσωσε τὰ ἴχνη ὑγιοῦς τινος πολιτισμοῦ.

Ἡ οἰκογένεια ἐν Ρώμῃ.

Ἀλλὰ φεῦ! πόσον ἀπεχθὴς καὶ ἀποτρόπαιος ἡ ὄψις τοῦ ρωμαϊκοῦ πολιτισμοῦ παρουσιάζεται καὶ ἐν τῷ οἴκῳ αὐτῷ, ἐν τῷ οἴκῳ ἰδίως τῷ μετὰ τὴν δημοκρατίαν, τῆς ὁποίας τὸ μεγαλεῖον εἰς αὐτὸν ὠφείλετό ποτε τὸν οἶκον. Καὶ ὄντως! Μετὰ τὴν δημοκρατιαν, ἡ ἀληθὴς καὶ γνησία ἰδέα τῆς οἰκογενείας ἐξέλιπεν, ἀποπνιγεῖσα ἐντὸς τῆς γενικῶς ἔκτοτε ἐπικρατησάσης διαφθορᾶς καὶ ἀνηθικότητος.

Ἡ διάζευξις καὶ ὁ συζυγικὸς χωρισμὸς ἀπόκειται εἰς τὴν ἐλευθέραν καὶ ἀκώλυτον θέλησιν τοῦ συζύγου. Ἡ τέως οἰκοδέσποινα οὐδαμῶς ὑπάρχει καταχριτέα ἐὰν ἀπὸ τῆς οἰκιακῆς αὐτῆς ἑστίας μεταστῇ αἴφνης εἰς τὰ δημόσια ἐδώλια τῶν ἐλευθέρων τὰ ἤθη γυναικῶν. Ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο ἐθεωρεῖτο ἄτοπον, ἐὰν μία σύζυγος, καίτοι ἔχουσα σύζυγον νόμιμον εἶχε συγχρόνως καὶ σμῆνος ἄλλων «ἐπισκεπτῶν» πρὸς οὓς ἐξεδίδεν ἀσυστόλως τὴν συζυγικὴν αὐτῆς πίστιν. Οὕτω ὑπάρχει παραδειγμα Ρωμαίας γυναικὸς τῆς ὁποίας τὰ ἔτη τοῦ βίου ἠριθμεῦντο, κατά τινα ποιητικὴν μὲν ἀλλ' ὄχι καὶ τόσον ὑπερβολικὴν ἔκφρασιν, πρὸς τὸ πλῆθος τῶν συζύγων. Αὐτὸς ὁ Κικέρων ὁ σχετικῶς — ἄλλως — ἠθικώτερος τῶν συγχρόνων του, ἐχωρίσθη ἀπὸ τῆς ἑαυτοῦ συζύγου διὰ νὰ συζευχθῇ μετὰ πλουσίας τινος γυναικὸς, τὴν ὁποίαν ἀφοῦ ἀπεξέδυσε τοῦ πλείστου μέρους τοῦ πλούτου αὐτῆς ἀπέπεμψεν ἐπανελθὼν αὖθις εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς πρώτης αὐτοῦ συμβίας.

Ἀλλὰ καὶ ἡ τῶν βρεφῶν ἔκθεσις, ἡ παιδοκτονία, αἱ θελληματικαὶ ἐκτρώσεις, αἱ ἐξαμβλώσεις καὶ ἄλλα παρόμοια ἢ καὶ χείρονα κακουργήματα εὑρίσκονται εἰς ἡμερησίαν οὕτως εἰπεῖν διάταξιν ἐν τῇ ρωμαϊκῇ οἰκογενείᾳ. Οὕτως ὥστε ὁ Χριστιανὸς ἀπολογητὴς Τερτιλλιανὸς ἐρωτᾷ εὐτόλμως καὶ εὐσθενῶς τοὺς Ρωμαίους ἄρχοντας τοῦ καιροῦ του, τίς ἐξ αὐτῶν εἶνε ἐκεῖνος ὅστις δύναται νὰ βεβαιώσῃ ὅτι δὲν τὸν ἐλέγχει ἡ συνείδησίς του διὰ μίαν τοὐλάχιστον παιδοκτονίαν, τὴν ὁποίαν διέπραξε; Μὲ τὴν αὐτὴν αὐστηρότητα καταφέρεται κατὰ τῶν συγχρόνων αὐτῷ Ρωμαίων καὶ ὁ Ἰουβενάλιος, τὸν ὁποῖον ἀνέδειξε ποιητὴν ἡ ἀγανάκτησις αὐτοῦ κατὰ τῆς ἠθικῆς ἐκλύσεως τῆς ἐποχῆς του!

Τούτων ἕνεκα, καὶ ἄλλων ἔτι ἀποσιωπωμένων ἐνταῦθα ἐγκλημάτων, αἱ ἄλλοτε τοσούτῳ πολυάριθμοι ἐν Ρώμῃ οἰκογένειαι ἐξ ὧν ἀπηρτίζετο ὁ ρωμαϊκὸς στρατὸς, μειούμεναι σὺν τῷ χρόνῳ, κατήντησαν νὰ ἐκλίπωσι σχεδὸν ἐπὶ τέλους δι' ἔλλειψιν τέκνων.

Καὶ ἐπεδιώχθη μὲν βραδύτερον ἡ θεραπεία τοῦ κακοῦ διὰ διαφόρων θεσπισμάτων ἐναντίον τῶν ἀγάμων ἢ τῶν ἀθετούντων τοὺς ὅρους τοῦ καλῶς νοουμένου γάμου καὶ τῆς συζυγικῆς πίστεως ὡς καὶ τῆς πρὸς τὰ τέκνα στοργῆς, ἀλλὰ τοῦτο ἐγένετο ἀργὰ πλέον καὶ ἄγαν παρακαίρως. Ἀξιοσημείωτος ἄλλως τε τυγχάνει ἐν τούτῳ καὶ ἡ ἑξῆς ἀντιφατικὴ λεπτομέρεια, ὅτι τῶν ἐν λόγῳ θεσπισμάτων κυριώτατοι διατάκται διετέλεσαν δύο ὕπατοι, οἱ ὁποῖοι αὐτοὶ οὗτοι διετέλεσαν καθ' ὅλον αὐτῶν τὸν βίον ἄγαμοι, λεπτομέρεια χαρακτηριστικωτάτη πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τῆς προτιμήσεως ἣν ἔτρεφον οἱ λεγόμενοι *εὐγενεῖς* πρὸς τὸν ἐλεύθερον καὶ ἄνετον βίον, καὶ τοῦτο διὰ νὰ ἐκδίδωνται βεβαίως μᾶλλον ἀκωλύτως εἰς τὰς *εὐκολίας* καὶ τὴν ραστώνην τὰ ὁποῖα παρεῖχον αὐτοῖς τὰ μέσα καὶ δὴ αὐτὰ τὰ δημόσια ὑπουργήματα.

Τοιαύτη — οἵαν ἐν ταῖς ὀλίγαις ἀλλ' ἀρκούντως ζωηραῖς γραμμαῖς τοῦ πρώτου μέρους τῆς πραγματείας ἡμῶν παρουσιάσαμεν αὐτήν — ἐκφαίνεται ἡ ὄψις τοῦ κόσμου, ἐν τῇ πολυθεΐᾳ, ἐν τῇ δουλείᾳ, καὶ ἐν τῇ καταπτώσει τῆς ἰδέας τῆς οἰκογενείας, καὶ τοιαύτη ἐξακολουθεῖ οὖσα μέχρι τῆς μεγάλης καὶ σημαντικωτάτης στιγμῆς καθ' ἣν, πληρουμένου τοῦ ἐν τῇ Βουλῇ τῇ προαιωνίῳ τῆς τοῦ Θεοῦ Προνοίας ὡρισμένου χρόνου, ἔρχεται ὁ *Μεσσίας* καὶ *Λυτρωτὴς*, αὐτὸς ὁ *Μονογενὴς τοῦ Θεοῦ Υἱὸς* καὶ *Λόγος* ἵνα διδάξῃ τὸν ἕνα καὶ μόνον ἀληθινὸν Θεὸν, λύσῃ τὰ τῆς δουλείας δεσμὰ, διδάσκων τὴν πρὸς πάντας ἰσότητα, καὶ τὴν ἀδελφικὴν ἀγάπην, καὶ ἀνυψώσῃ τὴν οἰκογένειαν εἰς ἣν περιωπὴν αὕτη μέχρι σήμερον εὕρηται ἀνυψωμένη χάρις εἰς τὰ θεῖα διδάγματα τῆς τοῦ Χριστοῦ θρησκείας, διδάγματα περὶ τῆς εὐεργετικῆς τῶν ὁποίων ἐπιρροῆς ἐπὶ τῆς κοινωνίας καθόλου θέλομεν διαλάβει ἐν τῷ δευτέρῳ μέρει τῆς πραγματείας ταύτης ὅπερ ἄλλως τε ἀποτελεῖ τὸ κύριον θέμα ταύτης, οὕτω ἐπιγεγραμμένη «*ἡ εὐεργετικὴ ἐπίδρασις τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐπὶ τῆς Κοινωνίας*».

(Ἐν Καρτούμ)

Ἀρχιμ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ ΓΙΑΝΝΑΓΚΑΣ

Οἱ ἀδελφοί

Κύττα ἀμέτρητες λαμπάδες
Καὶ μυρτιὲς στὴν ἐκκλησία,
Γλυκὰ ψάλλουνε οἱ παπάδες
Καὶ στὴν ἄφατη ἁρμονία,
Κύττα νέφη ἀπὸ καπνὸ
Ποῦ σκορπάει τὸ θυμιατό.

❋

Τρέχει ἀμέτρητο τ' ἀσκέρι
Καὶ σκοτάφτει καὶ στρυμόνει,
Μ' ὁρμὴ σπρώχνει μὲ τὸ χέρι
Καὶ στὴν ὄψι ἀνάφτει, ἱδρώνει
Μὲ μεγάλη ἐπιθυμιὰ
Γιὰ νὰ μπῇ στὴν ἐκκλησιά.

❋

Ἕνας γιὸς χεροτονιέται
Γιὰ παπᾶς σὲ μοναστῆρι,
Πλούτη ἀμέτρητα ἀπαρνιέται,
Πλειὰ τὸ μῖσος δὲν τὸν φθείρει,
Τ' ἀδελφοῦ τὴν ἀτιμιὰ
Ἐλησμόνησε ἡ καρδιά.

❋

Φριχτὴ ἐκδίκησι καὶ μίση
Στὴν καρδιά του μέσα ἐκλειοῦσε,
Θέλει πλειὰ νὰ λησμονήση
Τὴν προδότρα π' ἀγαποῦσε,
Ἡ ψυχή του δὲν ποθεῖ
Παρ' ἀγάπη γκαρδιακή.

❋

Τρέχουν ὅλοι, ξένοι, φίλοι
Καὶ τὸ χέρι τοῦ φιλοῦνε
Στὴ χαρὰ σμίγουν τὰ χείλη
Καὶ σφιχτὰ σφιχτὰ τὸν κλειοῦνε
Μεσ' τὰ στήθη τὰ θερμὰ
Μ' ἀπερίγραφτη χαρά.

Ἕνας μόνος σὲ μιὰν ἄκρη
Γυρτὸς στέκει, λυπημένος
Καὶ κυλᾷ πικρὸ τὸ δάκρυ
Ποῦ θαρρεῖς πῶς εἶνε ξένος,
Στ' ἀδελφοῦ του τὴ γιορτὴ
Αὐτὸς μόνο ἐκεῖ θρηνεῖ.

❋

Ἄλλος πηαίνει κι' ἀφ' τὸ χέρι
Τὸν ἁρπάζει, τόνε σέρνει,
Ἄλλος λέξι τοῦ προφέρει
Ποῦ ζωὴ στὰ στήθη φέρνει
Στὴν ἀγκάλη τόνε κλειοῦν,
Τόνε σπρώχνουν, τὸν φιλοῦν.

❋

Τὰ δυὸ ἀδέλφια ἀγκαλιασμένα
Σὰ δυὸ φείδια μαῦρα μοιάζουν
Δυνατὰ κουλουριασμένα,
Ὅλοι γύρω ἀναγαλλιάζουν,
Δὲ χρωκιέται μιὰ μιλιὰ
Κι' ἀντηχοῦν μύρια φιλιά.

❋

Ἕνας βόγγος ἀντηχάει,
Ὁ παπᾶς μ' ὁρμὴ κινιέται,
Τρομερὰ χαμογελάει
Καὶ σὰ στήλη ὀρθὸς πετιέται,
Τ' ἀδελφοῦ του τὸ κορμὶ
Βροντᾷ ἀναίσθητο στὴ γῆ.

❋

Μὲ χαρὰ κινεῖ τὸ χέρι,
Πότε τρέμει, πότε ἀχνίζει,
Κρατεῖ δίστομο μαχαῖρι
Ποῦ ὑψωμένο κοκκινίζει·
Ὀρθὰ σώματα νεκρὰ
Λὲς καὶ βλέπει ὅπου περνᾷ.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΜΑΡΤΖΩΚΗΣ

ΚΡΗΤΙΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Ο Βόλης

(Ἱστορία ἀληθινή)

Ἦταν ὁ Ἰανουάριος τοῦ 97.

Στὴν Κρήτη ἐκρατοῦσε τότε ἡ ψευτοησυχία ἐκείνη ποῦ ἐμεσολάβησε στὶς δύο ἐπαναστάσεις. Ἡ ἡσυχία τοῦ τρόμου, τῆς φυλακῆς καὶ τοῦ στρατιωτικοῦ νόμου. Ἡ γαλήνη ποῦ προηγήθηκε ἀπὸ τὴν μεγάλη σύρραξι, ἡ ὁποία μαζὶ μὲ τὴς ἀπαίσιες καταστροφὲς ἔφερε καὶ τὸ σπάσιμο τῆς τούρκικης ἁλυσίδας ποῦ τόσα χρόνια αἱμάτωνε τὸ δοξασμένο νησί.

Ἡσυχία ὅμως μαύρη καὶ σκοτεινή. Μέρα δὲν περνοῦσε ποῦ νὰ μὴν ἀκουστοῦν φόνοι. Ἐδῶ οἱ Τοῦρκοι ἐσκότωναν Ρωμηοί. Παραπάνω οἱ Ρωμηοὶ ἔπερναν τὸ αἷμα πίσω μὲ τὸ θανατωμὸ Τούρκων. Σπήτια ἔκαιγαν, ἔκοβαν δένδρα, ἔκλεβαν ζῶα. Μιὰ κατάστασις χειρότερη ἀπὸ ἐπανάστασι. Ἀναρχία ποῦ τὴν ὑπεστήριζεν ὁ βούρδουλας καὶ τὰ σίδερα τῆς φυλακῆς. Ἂν ἤσουν ἄοπλος ἔτρεμε τὸ φυλλοκάρδι σου. Κι' ἂν ἤσουν ὡπλισμένος καὶ σ' ἔπιανε ἡ ἀρχὴ ἔπερνες διαβατήριο γιὰ τὴ Ρόδο ἢ καὶ γιὰ τὸ Φεζὰν ἀκόμη.

Καὶ χριστιανοὶ καὶ τοῦρκοι τὴν ἤθελαν πλειὰ τὴν ἐπανάστασι γιὰ νὰ ξαπλωθῇ πέρα πέρα τὸ πρᾶμα καὶ νὰ κυριαρχήσῃ ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη τοῦ νησιοῦ ἡ φωτιὰ κι' ὁ πόλεμος ποῦ θἄλνε ἕνα τέλος στὴν κολασμένη ποῦ ἔκανε ὅλος ὁ πληθυσμός.

Τέλος πάντων τὸ κακὸ ἐξέσπασε. Οἱ Τοῦρκοι ἄδειασαν τὰ χωριὰ κι' ἐκουβαλήθηκαν μέσα στὴς πολιτείες ἄγριοι καὶ διψασμένοι γιὰ σφαγὲς καὶ γιὰ αἷμα. Καὶ οἱ ἐπαναστάται ὄξω ἐρείπωναν τὰ τούρκικα χωριὰ καὶ κατέστρεφαν τὴς τούρκικες περιουσίες.

Ἕνα ἀπὸ τὰ ἄγρια ἐπεισόδια τῆς μαύρης ἐκείνης ἐποχῆς, ποῦ ὅποιος τὴν ἐγνώρισε δὲν μπορεῖ νὰ τὴν θυμηθῇ χωρὶς ν' ἀνατριχιάσῃ θὰ σᾶς διηγηθῶ τώρα παρὰ κάτω.

* * *

Ἡ Στέρνες, ἕνα χωριουδάκι τοῦ Ἀκρωτηριοῦ τῶν Χανιῶν ἦταν κατοικημένο ἀπὸ Τούρκους ποῦ ἔφυγαν κι' αὐτοὶ καὶ τὸ παράτησαν. Ἕνα πρωΐ, δυὸ μέρες ὕστερ' ἀπὸ τὴν ἐγκατάλειψί του οἱ ἐπαναστάται ἐφάνηκαν ἀπ' ἔξω.

Τὸ χωριὸ, σκεπασμένο ἀπὸ τὴν πρωϊνὴ ὁμίχλη ἐφαίνετο ἔρημο ὅλως διόλου. Οὔτε σκυλὶ δὲν ἀκούστηκε νὰ γαυγίσῃ.

Ἐμπήκαμε μέσα μὲ τὴν προφύλαξι καὶ τὴν φρονιμάδα ποῦ ἐχρειάζετο. Καὶ προχωρούσαμε χωρὶς ὑποψία. Μὰ ξαφνικὰ μιὰ ντουφεκιὰ ἐβγῆκε ἀπὸ κάποιο σπίτι καὶ μιὰ σφαῖρα ἦλθε νὰ σφυρίξῃ στ' αὐτιά μας γιὰ νὰ μᾶς πῇ πῶς κάποιος κλεισμένος ἐκεῖ μέσα δὲν ἦταν διόλου εὐχαριστημένος ἀπὸ τὴν ἐπίσκεψί μας.

Ἕνας Ἀκρωτηριανὸς μᾶς ἔδωκε γλήγορα τὴν ἐξήγησι.

— Εἶν' ὁ Βόλης ὁ Χουσεΐνης. Δὲν ἐπρόφτασ' ὁ σκύλλος νὰ φύγῃ κι' ἔμεινε μέσα σὰν τὸν ποντικὸ στὴ φάκα, μᾶς εἶπε.

Καὶ ὕστερα βάζοντας τὰ χεριά του μπροστὰ στὸ στόμα ἐφώναξε.

— Καλῶς σ' ἠῦρκμε, Χουσεΐν ἀγᾶ. Ἐδὰ θᾶνε ποῦ θὰ γλεντίσωμε.

Μὰ ἀπὸ τὸ σπίτι δὲν ἦλθε καμμιὰ ἀπάντησις.

Σιγὰ σιγὰ οἱ πλειὸ τολμηροὶ ἐζύγωσαν τὸ σπίτι. Καὶ τὸ σπίτι ὕστερ' ἀπὸ λίγο ἦταν τριγυρισμένο ἀπ' ὅλες τὴς μεριές.

Μὰ πλειὸ κοντὰ δὲν ἐκοτοῦσε κανεὶς νὰ πάῃ. Γιατὶ τὸ μαρτίνι τοῦ Βόλη ἀπὸ τὸ μυτηαζωμένο παράθυρο θὰ εἶχε ράμματα γιὰ τὴ γούνα του.

Καὶ σᾶ δὲν εἶχαν τίποτε καλλίτερο νὰ κάνουν οἱ πολιορκηταὶ ἄρχισαν κουβέντα μὲ τὸν πολιορκούμενο.

— Ἐφύγανε μωρὲ καὶ σ' ἄφηκαν γιὰ δραγάτη τοῦ χωριοῦ; Ποιὸς θὰ σὲ γλυττώσῃ;

— Αὐτὸ θὰ τὸ δοῦμε, ἦταν ἡ ἀπάντησι τοῦ Τούρκου ἀπὸ μέσα.

— Παραδόσου γιὰ θὰ σὲ φάῃ ὁ διάολος.

— Κατέχω το. Μὰ πρὶν μὲ φάῃ θὰ μὲ πληρώσετε, ταβλόπιστοι.

Καὶ δός του ντουφεκιὲς στὰ παράθυρα. Καὶ βρισιὲς καὶ κορτιδέματα.

Πρὸς τὸ μεσημέρι ἕνας ἐπαναστάτης ποῦ ἔβλεπε πῶς ἀπὸ τὸ σπίτι δὲν ἔβγαινε οὔτε μιλιὰ ἔκανε νὰ πλησιάσῃ τὴν πόρτα.

Μὰ μιὰ σφαῖρα ποῦ ἐστάλη νὰ βρῇ τὸ κεφάλι του χωρὶς νὰ τὸ πετύχῃ μᾶς ἔδωκε νὰ καταλάβουμε πῶς ὁ Τοῦρκος ἀγρυπνοῦσε κι' εἶχε σκοπὸ νὰ πουλήσῃ ἀκριβὰ τὸ τομάρι του.

Ἐμεῖς ὅμως πάλι δὲν εἴχαμε καμμιὰ ὄρεξι νὰ τοῦ τὸ πληρώσουμε. Καὶ γι' αὐτὸ περιμέναμε νὰ νυχτώσῃ γιὰ νὰ τὸν πιάσουμε χωρὶς νὰ ματώσῃ οὔτε μύτη ἐπαναστάτου.

* * *

Ἐβράδυασε. Καὶ μὲ τὴ νύχτα οἱ τοῖχοι τοῦ σπιτιοῦ ἐπιάστηκαν ἀπὸ γύρω γύρω. Τώρα πλειὰ καὶ πουλὶ πετάμενο νὰ ἦταν ὁ Βόλης δὲν θὰ μποροῦσε νὰ ξεφύγῃ.

Μερικοὶ εἶπαν νὰ βάλουν φωτιὰ στὸ σπίτι γιὰ νὰ καοῦν μέσα οἱ Τοῦρκοι. Ἄλλοι ὅμως ἤθελαν νὰ τοὺς πιάσουν ζωντανούς.

Καὶ ἔτσι ἐπεριμέναμε νὰ ξημερώση.

Ὅλη τὴ νύχτα δὲν ἀκούστηκε ὁ παραμικρὸς θόρυβος ἀπὸ μέσα. Μονάχα κατὰ τὰ μεσάνυχτα πουθενὰ εἴδαμε ἕνα φῶς νὰ τρεμοσβύνη καὶ γιὰ μιὰ στιγμὴ ἀκούσαμε κάτι σὰν κλάμα σὰν βογγητὸ, ποῦ ἔκανε πολλοὺς ν' ἀνατριχιάσουν.

Δὲν εἶχε ξημερώσει ἀκόμη καλὰ καὶ οἱ ἐπαναστάται ἄρχισαν πάλι τὴς φωνὲς καὶ τὴς προσκλήσεις στοὺς πολιορκημένους. Μὰ ἐπειδὴ κανεὶς δὲν ἀπαντοῦσε οἱ τολμηρότεροι ἔχασαν τὴν ὑπομονὴ, ἔσπασαν τὴν πόρτα κι' ἐμπουκάρισαν μέσα στὸ σπίτι.

Μὲ τὰ τουφέκια σηκωμένα ἀνεβήκαμε ἀπάνω καὶ φτάσαμε στὴν πόρτα τοῦ ὀντᾶ. Τὴν ἐσπάσαμε κι' αὐτή. Μὰ ἐσταθήκαμε ὅλοι κόκαλο, παγωμένοι ἀπὸ τὸ ὑπέροχο δρᾶμα τοῦ φανατισμοῦ ποῦ ἀπλώνετο μπροστά μας.

Κάτω μπροστὰ στὸ παράθυρο τὰ δυὸ παιδιὰ τοῦ Βόλη—ἕνα ἀγόρι κι' ἕνα κορίτσι μεγαλωπὸ—μὲ κόκκινα σαρίκια στὸ κεφάλι ἦσαν ξαπλωμένα τ' ἀνάσκελα μὲ τὸ λαιμὸ κομμένο.

Τὰ εἶχε σφάξει μὲ τὰ ἴδιά του τὰ χέρια ὁ πατέρας των.

Στὴν ἄλλη γωνία ὁ ἀδελφὸς τοῦ Βόλη μὲ μιὰ μαχαιριὰ κατάστηθα, τελειωμένος κι' αὐτός. Στὰ πόδια τοῦ κρεββατιοῦ ἡ γυναῖκά του μὲ μιὰ μαχαιριὰ στὴν καρδιακὴ χώρα κι' ἄλλη μιὰ στὸ λαιμό. Τὰ χέρια της ἦσαν ματωμένα καὶ κατακομμένα. Φαίνεται πῶς μονάχα αὐτὴ ἐπρέβαλε ἀντίστασι στὸ ἀνθρωπομακελειὸ τοῦ ἀνδρός της.

Καὶ στὴ μέση τοῦ δωματίου ξαπλωμένος μὲ τὰ φυσεκλίκια στὸ στῆθός του, μὲ τὸ μαρτίνι δίπλα καὶ μ' ἕνα καταματωμένο μαχαῖρι στὰ χέρια ὁ Βόλης, ζωντανὸς ἀκόμη, μὲ δυὸ μεγάλα τραύματα στὸ λαιμό.

Σιωπηλοὶ γιὰ λίγα λεπτὰ ἐβλέπαμε τὸ ἄγριο ἀποτέλεσμα μιᾶς θυσίας εἰς τὸ φανατισμό. Καὶ ἡ φρίκη ὅλων ὅταν συνήλθαμε μαζεύτηκε σὲ μιὰ λέξι ποῦ ἐβγῆκε ἀπ' ὅλα τὰ στήθη.

— Τὸ σκύλλο!

Ἐπῆγα κοντὰ στὸ Βόλη, ἐγονάτισα μπροστὰ στὸ κεφάλι του καὶ τὸν ρώτησα μὲ φωνὴ γεμάτη ἀπὸ φρίκη:

— Γιάντα μωρὲ ἔσφαξες τὰ παιδιά σου; Γιάντα δὲν ἐπαραδόθηκες νὰ γλυττώσουν τὴ ζωή τους;

Στὰ μισαποθαμένα χείλη του ἐζωγραφήθηκε τότε ἕνα ἄγριο γέλοιο. Γέλοιο γεμάτο ἀπὸ θρίαμβο καὶ περιφρόνησι. Ἔκαμε νὰ μιλήση μὰ δὲν ἐμπόρεσε. Ἐσήκωσε μονάχα μὲ κόπο τὸ χέρι του, ἐστύλωσε ψηλὰ τὰ μάτιά του καὶ μοῦ ἔδειξε τὸν οὐρανό.

Ἴσως μ' αὐτὸ ἤθελε νὰ μοῦ δώση νὰ καταλάβω ὅτι ἐκεῖ ἐπάνω ἐπερίμενε τὴν ἀνταμοιβὴ γιὰ τὴν ἀγρία θυσία του.

Δ. Χ. ΜΟΣΧΟΝΑΣ

ΣΥΜΒΟΛΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

(Συνέχεια)

Τούτου ἕνεκα καίπερ συνειδότες καὶ τῶν πηγῶν τὴν ἔλλειψιν καὶ τὴν ἡμετέραν ἀσθένειαν ἀναλαμβάνομεν σήμερον νὰ σκιαγραφήσωμεν τὸν ἄνδρα ὅστις πλὴν ἄλλων ἰδιαίτατα συνήργησεν εἰς τὴν πρόοδον καὶ ἀκμὴν τῆς περιωνύμου τῆς πόλεως ἡμῶν Ἀκαδημείας.

Τῇ 19ῃ Ὀκτωβρίου 1784 ἐγεννήθη ὁ Καΐρης ἐν Ἄνδρῳ ἐκ πατρὸς μὲν Νικολάου, μητρὸς δὲ Ἀσημίνας· ἡ οἰκογένεια αὐτοῦ ἦν μία τῶν ἀρχαιοτάτων καὶ τὰ μάλιστα σημαινουσῶν ἐν τῇ νήσῳ· ἀδελφοὺς ἔσχε τρεῖς καὶ ἰσαρίθμος ἀδελφάς, ὧν περιώνυμος ἐγένετο, ὡς θὰ ἴδωμεν, ἡ Εὐανθία.

Διδαχθεὶς τὰ πρῶτα γράμματα ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ προσῆλθε κατόπιν εἰς τὴν πόλιν ἡμῶν ταύτην τῷ 1792 κληθεὶς ὑπό τινος ἐνταῦθα διατρίβοντος πρὸς μητρὸς θείου αὐτοῦ Σωφρονίου καλουμένου.

Ἐν τῷ βίῳ τοῦ Γρηγορίου Σαράφη ἱστορήσαμεν ἤδη ὅτι ἀγαθὸν προστάτην εὗρεν ὁ Καΐρης τότε τὸν ἐπ' ἀδελφῇ γαμβρὸν τοῦ Σαράφη Χη Διαμαντῆν, ὅτι ἐν τῷ οἴκῳ τούτῳ συνεδέθη διὰ ἐπιστηθίου πρὸς τὸν Γρηγόριον φιλίας, ὅτι ὑπὸ τὴν εὐεργετικὴν αἰγίδα τοῦ Χη Διαμαντῆ ἠκολούθησε βραδύτερον τὸν Γρηγόριον μεταβαίνοντα ἐπὶ σκοπῷ εὐρυτέρας μαθήσεως εἰς Πάτμον καὶ Χίον ὁπόθεν ὡς φιλόπονος μέλισσα ἀπεκόμισεν ὅ,τι ἐν ταῖς ἀκμαζούσαις τότε σχολαῖς τῶν νήσων τούτων ἐδιδάσκετο.

Ἡ ἐξ Εὐρώπης τότε συμπεσοῦσα ἐπάνοδος τοῦ Βενιαμὶν ἠλέκτρισε τὸν Θωμᾶν, διότι τοῦτο ἦτο τὸ ἀρχικὸν ὄνομα τοῦ Καΐρου: φύσει φιλομαθὴς ὢν πενιχρὰν εἰς ἄκρον ἐνόμισεν, ἣν ἔν τε Πάτμῳ καὶ Χίῳ ἔλαβεν παίδευσιν· ἡ ἐπὶ μικρὸν δὲ χρόνον ὑπὸ τὸν Βενιαμὶν μαθητεία αὐτοῦ ἐκέντρισεν ἔτι μᾶλλον καὶ ὤξυνε τὴν ἐπιθυμίαν τῆς εἰς τὴν Ἑσπερίαν μεταβάσεως αὐτοῦ. Καὶ τῶν μὲν γονέων αὐτοῦ, οἵτινες παντὶ σθένει προσεπάθουν νὰ ἀποτρέψωσιν αὐτὸν τοῦ σκοποῦ τούτου φοβούμενοι τὰ δεινὰ τοῦ ἐν τῇ ξένῃ βίου, οἵτινες καὶ αὐτὸν τὸν γάμον ὡς δέλεαρ προέσεισαν ἀγωνιζόμενοι νὰ μεταπείσωσιν αὐτόν, τῶν μὲν λέγω, γονέων αὐτοῦ ἀπηλλάγη δηλώσας ὅτι ἐπεθύμει νὰ ἀσπασθῇ τὸ κληρικὸν στάδιον, ἥτινι προτάσει αὐτοῦ

οὐδὲν ἐδύναντο νὰ ἀντείπωσι, τοῦ Θωμᾶ προχειρισθέντος οὕτω τῷ 1802 διακόνου καὶ λαβόντος τὸ ὄνομα τοῦ Θεοφίλου. Ὑπελείπετο δ' ὅμως νῦν σπουδαία δυσχέρεια, ἣν καὶ ταύτην κατώρθωσε τέλος νὰ ὑπερπηδήση ὁ Καΐρης. Ἡ εἰς Ἑσπερίαν μετάβασις ἀπῄτει οὐκ ὀλίγας δαπάνας καὶ τούτων ἐστερεῖτο: Τοῦτο δ' ὅμως δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐπιτευχθῇ· κατά τινας μὲν ὁ θεῖος αὐτοῦ Σωφρόνιος κατ' ἄλλους δὲ πιθανώτερον φιλόμουσοί τινες Κυδωνιᾶται, ὧν προεξῆρχον ὁ Χη Ἀθανάσιος ὁ Χη Διαμαντῆς καὶ Χη Παρασκευᾶς ἀνέλαβον νὰ καταβάλλωσι τὰ ἀναγκαιοῦντα αὐτῷ χρήματα. Οὐδαμῶς ἄλλως πρέπει νὰμφιβάλλωμεν ὅτι ὁ ἴσα καὶ ἀδελφὸν αὐτὸν ἀγαπῶν Γρηγόριος Σαράφης ἐξαιρέτως θὰ συνήργησεν εἰς τοῦτο, δι' ἧς εἶχεν ἐπιρροῆς παρά τε τῷ ἐπ' ἀδελφῇ γαμβρῷ αὐτοῦ καὶ παρ' ἄλλοις τῶν προκρίτων καὶ εὐπορούντων συμπολιτῶν αὐτοῦ. Καθ' ὃν λοιπὸν χρόνον ἔμελλε νἀνοίξῃ τὰς πύλας αὐτῆς ἡ Ἀκαδήμεια, καθ' ὃν χρόνον ἡ ἐπιστημοσύνη τοῦ Βενιαμὶν διαφημιζομένη ἀνὰ τὸ Ἑλληνικὸν εἵλκυεν πανταχόθεν τοὺς δ ψῶντας μαθήσεως νεανίας εἰς τὴν πόλιν ταύτην, κατὰ τοῦτον περίπου τὸν χρόνον ἀπέπλεεν ἐπ' αἰσίοις οἰωνοῖς εἰς Εὐρώπην ὁ Θεόφιλος.

Ἐπὶ ὀκτὼ περίπου ἔτη διέτριψεν ὁ Καΐρης ἐν Ἑσπερίᾳ· καὶ μέρος μὲν τοῦ χρόνου τούτου διήγαγεν ἐν Πίσῃ τῆς Ἰταλίας, ἧς τὸ πανεπιστήμιον εἵλκυε τότε τοὺς πλείστους ἐκ τῶν ἡμετέρων, τὸ δὲ λοιπὸν ἐν Παρισίοις. Βαθεῖαι ὑπῆρξαν αἱ μελέται τοῦ ἀνδρὸς μάλιστα εἰς τὴν Φιλοσοφίαν, τὰς μαθηματικὰς καὶ φυσικὰς ἐπιστήμας, ἀλλὰ καὶ περὶ τὴν Θεολογίαν ἐξαιρέτως διέτριβεν οὐ μόνον διὰ τὴν στενὴν ταύτης πρὸς τὴν φιλοσοφίαν σχέσιν ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ ἱερατικὸν αὐτοῦ σχῆμα καὶ τὴν ἰδιαιτέραν, ἣν πρὸς αὐτὴν ἔτρεφεν κλίσιν.

Ἐν Πίσῃ διατελῶν ἔσχε συσπουδαστὴν καὶ φιλίως συνεδέθη πρὸς τὸν ἀείμνηστον Κωλέττην, ἐν Παρισίοις δὲ καὶ αὐτὸς ὡς πατέρα ἐτίμησε καὶ ἐσεβάσθη τὸν ἀοίδημον Κοραῆν καὶ οὗτος ἀφ' ἑτέρου ὡς υἱὸν ἠγάπησε καὶ ἐφίλησε τὸν Θεόφιλον.

Ἡ περὶ τούτου δὲ γνώμη τοῦ σοφοῦ ἐκείνου ἀνδρὸς, ἣν παρατίθησιν ἔν τινι τῶν ἐπιστολῶν του, εἶναι ἀναμφιβόλως ὁ ἀκριβέστατος τοῦ Καΐρου χαρακτηρισμός.

» Χαριτωμένος νέος λέγει περὶ τοῦ Θεοφίλου τὸν λόγον ποιούμενος, καὶ ἀληθῶς Ἰσραηλίτης ἐν ᾧ δόλος οὐκ ἔστι. Δύσκολον εἶναι, προστίθησι, νὰ εὕρῃ τις εἰς ἄλλον τόσην ψυχῆς ἁπλότητα μὲ τόσον ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ ζῆλον ἑνωμένην. Μ' ἐζήτησε πολλάκις, ἐλθὼν ἐπίτηδες, συμβουλὰς περὶ τῶν μέσων τοῦ νὰ ἐπιταχύνῃ τὴν εἰς τὰ καλὰ πρόοδον τοῦ ἔθνους» (1) Ὁμοίων ἐκφράσεων ποιεῖται χρῆσις καὶ ὅπου ἀλλαχοῦ τῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ μνημονεύει αὐτοῦ.

Ὁ ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ ζῆλος, ὃν τὸ ὀξὺ ὄμμα τοῦ Κοραῆ διεῖδεν ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Καΐρου ὑπῆρξε, ὡς ὁ μετὰ ταῦτα βίος αὐτοῦ ἀπέδειξεν, πραγματικὸς καὶ ἀληθής. Ἡ μόρφωσις καὶ ἀνύψωσις τῶν ὁμογενῶν αὐτοῦ ἦτο ἡ κυρία καὶ σπουδαιοτάτη σκέψις, ἥτις ἀπησχόλει τὴν διάνοιαν αὐτοῦ: αὕτη ἐνέπνεεν πασας τὰς πράξεις αὐτοῦ· τὴν παίδευσιν ἑαυτοῦ ἐθεώρει ἁπλοῦν μέσον, ὅπως παιδεύσῃ τοὺς ἄλλους· ὅσῳ δὲ κρεῖττον καὶ πλουσιώτερον παρεσκεύαζεν ἑαυτὸν εἰς ὃν ἔμελλε νὰ κατέλθῃ ἀγῶνα, τόσῳ ἀσφαλέστερον καὶ ἐπιτυχέστερον ἡγεῖτο ὅτι θὰ ἐπιδιώξῃ τὸν σκοπὸν αὐτοῦ.

Τῶν σκέψεων τούτων ἐμφορούμενος καὶ ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ τούτου ἐνθουσιασμοῦ ἐπαιρόμενος οὐδενὸς ἠμέλει, ὧν ἐν τῷ μέλλοντι αὐτοῦ σταδίῳ θὰ εἶχεν ἀνάγκην. Γινώσκων ὅτι ἵνα γείνῃ τις ἀγαθὸς διδάσκαλος ἔχει ἀνάγκην οὐ μόνον γνώσεων καὶ γενικῆς μορφώσεως ἀλλὰ καὶ εἰδικῆς μορφώσεως; καὶ μεθόδου δὲν ἀπώκνει νὰ ἐξετάζῃ καὶ μελετᾷ τὰ κρατοῦντα τότε ἐν Ἑσπερίᾳ παιδαγωγικὰ συστήματα καὶ νὰ ἀρύηται ἐξ αὐτῶν ὅ,τι ἔμελλε, κατὰ τὴν γνώμην του, νὰ ὠφελήσῃ ἑαυτὸν καὶ τὸ ἔθνος αὐτοῦ· φαίνεται μάλιστα ὅτι καὶ εἰς Ἑλβετίαν διενοήθη νὰ μεταβῇ παρορμώμενος ἴσως εἰς τοῦτο καὶ ὑπὸ τοῦ Κοραῆ, ἵνα μυηθῇ εἰς τὴν νέαν μέθοδον τὴν τότε πρῶτον ὑπὸ τοῦ πολλοῦ Πεσταλότση εἰσηγουμένην, ὅστις κατὰ τοὺς χρόνους ἀκριβῶς τούτους ἐν Yverdon διδάσκων εἶχεν ἑλκύσει τὴν προσοχὴν τοῦ κόσμου ὁλοκλήρου· τοῦτο δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν ἔκ τινος ἐπιστολῆς τοῦ Κοραῆ, ἐν ᾗ ἐπὶ λέξει λέγει, «ὀλίγον ἔλειψε νὰ τὸν πέμψω (τὸν Καΐρην) εἰς τοῦ Πεσταλότση διὰ δύο ἢ τρεῖς μῆνας νὰ μάθῃ παρ' ἐκείνου τὴν πολυθρύλητον νέαν μέθοδον τῆς παιδαγωγίας. Ἀλλὰ, προσθέτει, ὁ καιρὸς δὲν τὸ ἐσυγχώρει, ἐπειδὴ ἦτο σύμφορον νὰ εὑρεθῇ εἰς τὰς Κυδωνίας τὸν Μάϊον μῆνα».

Ἀληθῶς δὲ ἐπανειλημμένως μέχρι τοῦδε εἶχε κληθῇ εἰς Κυδωνίας ἵνα ἀναλάβῃ τὰ ἐν τῇ Ἀκαδημείᾳ αὐτοῦ καθήκοντα. Ὑπὸ ἡμερομηνίαν 22 Ἰουνίου τοῦ 1808 ἀπηύθυναν αὐτῷ οἱ ἐκ τῶν Ἐφόρων τότε τῆς Ἀκαδημείας Χη Ἀθανάσιος καὶ Χη Παρασκευᾶς ἐπιστολὴν, ἣν θὰ μοὶ ἐπιτρέψητε νὰ παραθέσω ἐνταῦθα ἅτε περιέχουσαν καὶ λεπτομέρειάν τινα σχετιζομένην πρὸς τὸν Βενιαμὶν καὶ ἄγνωστον ἡμῖν μέχρι τοῦδε:

» Τὴν σοφολογιότητά της, γράφουσιν, ἐκ ψυχῆς ἀσπαζόμεθα.

Κυδωνίαις

Εἴης ὑγιαίνων διὰ βίου παντός Διὰ τοῦ παρόντος τῇ εἰδοποιοῦμεν, ὅτι ὁ διδάσκαλος κύριος Βενιαμὶν ἀπεφάσισε νὰ ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὴν ἡμετέραν Σχολὴν καὶ μᾶς εἶπε νὰ φροντίσωμεν ἄλλον διδάσκαλον εἰς τὸν τόπον του· ἐπειδὴ καὶ ἡ σοφολογιότης του πάσχει κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ μάλιστα κατὰ τὸν ἀριστερὸν, εἰς τὸν ὁποῖον συνέβη καταρράκτης καὶ ἔχει σκοπὸν νὰ ὑπάγῃ εἰς Κων)πολιν ἢ ἀλλοχόσε διὰ νὰ τὸν κατα.... σωσι· καὶ εἰς τὸ ἑξῆς νὰ μεταχειρισθῇ ἄλλο ἐπάγγελμα καὶ ὄχι τὸ διδασκαλικόν. Λοιπὸν ἡμεῖς πληροφορηθέντες παρά τινων ὅτι εἶναι ἱκανὰ τὰ μαθήματα τῆς σοφολογιότητός της, ὅσα μέ-

(1) Ι. Ρώτα ἀπάνθ. Ἐπιστολ. Κοραῆ τόμ. Ι. σελ. 134.

χρι τοῦδε ἤκουσε, διὰ τοῦτο τὴν προσκαλοῦμεν διὰ τοῦ παρόντος ἡμετέρου ἐνυπογράφου νὰ ἔλθῃ εἰς πρώτην εὐκαιρίαν, ἵνα σχολαρχήσῃ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Σχολῇ, τῇ χηρευούσῃ διδασκάλου τῆς φιλοσοφίας. Ταῦτα μὲν προσκλητικῶς· ἡμεῖς δὲ μένομεν ὡς ὑπογραφόμεθα.

Τῆς σοφολογιότητός της προθυμότατοι.»

Τίνος ἕνεκα δὲν ἐδέχθη τότε τὴν πρόσκλησιν ὁ Καΐρης δὲν παραδίδοται μὲν ἡμῖν ὡρισμένως, ἀσφαλῶς δ' ὅμως ἴσως δικαιούμεθα νὰ εἰκάσωμεν ὅτι τοῦτο ἔπραξε διότι ἐπεθύμει ἀρτίως ἐν πᾶσι νὰ καταρτίσῃ ἑαυτὸν πρὸς τὸ μέλλον ἔργον αὐτοῦ. Ὁ Βενιαμὶν βελτιωθείσης ἴσως τῆς καταστάσεως τοῦ ὀφθαλμοῦ αὐτοῦ ἐξηκολούθησε τὸ ἐν τῇ Σχολῇ ἔργον αὐτοῦ· μόνον δὲ μετὰ δύο ὁλοκλήρων ἐτῶν περίοδον τῇ 11ῃ Ἰουλίου τοῦ 1810 ἀπευθύνεται ὑπογεγραμμένον ὑπὸ τῶν προκρίτων Χη Ἀθανασίου, Γεωργάκι τοῦ Οἰκονομέλλι, καὶ Εὐστρατίου Γηνατέλλι νέον πρὸς τὸν Σοφολογιώτατον ἐν Ἱεροδιδασκάλοις, ὡς προσφωνοῦσιν αὐτῷ, κύριον Θεόφιλον τὸν λίαν Σεβασμιοπέθητον, γράμμα δι' οὗ καὶ αὖθις ἀγγέλλουσιν ὅτι ὁ Βενιαμὶν ὡς παρενοχλούμενος ὑπὸ τῶν ὀφθαλμῶν παραιτεῖται τοῦ ἰδίου ἐπαγγέλματος καὶ προσκαλοῦσι αὐτόν, ἵνα «ὡς φιλογενὴς ἐλθὼν καταλάβῃ τὸν τόπον τοῦ κὺρ Βενιαμίν.... καὶ οὕτω δὲ ματαιωθῶσι τὰ τοσαῦτα ἐξοδα ὅσα καταβάλλομεν καὶ οἱ τοσοῦτοι πόνοι, οὓς ὑπέστημεν ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας Σχολῆς. Λαβοῦσα λοιπὸν, ἐπάγονται κατωτέρω, ἡ Σοφολογιότης της τὸ παρὸν ἡμέτερον προσκλητήριον καὶ νομίσασα τοῦτο ὡς κοινὴν φωνὴν τῆς ἡμετέρας πατρίδος, μᾶλλον δὲ ὅλου τοῦ ἡμετέρου εὐσεβοῦς ἑλληνικοῦ Γένους θέλει ἔλθει προθύμως, ἵνα ὠφελήσῃ τὸ Γένος, ὅσον ἐκ μέρους της καθὼς καὶ ὁ κὺρ Βενιαμὶν, καὶ ἡ ἡμετέρα Σχολὴ δὲν ὑστερηθῇ φιλοσόφου....»

Ὑπείκων τέλος ὁ Καΐρης εἰς τὰς ἀλλεπαλλήλους ταύτας προσκλήσεις καὶ αἰσθανόμενος ἑαυτὸν καλῶς πλέον παρεσκευασμένον ἐπανῆλθεν εἰς Κυδωνίας. Πότε ἀκριβῶς συνέβη τοῦτο δὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν· ἐπιστολή τις τοῦ Κοραῆ, ἐν ᾗ ὁ ἀείδιμος ἐκεῖνος ἀνὴρ ποιεῖται λόγον περὶ τῆς ἐκ Παρισίων ἀναχωρήσεως τοῦ Θεοφίλου, λέγων αὐταῖς λέξεσι· «ταύτας τὰς ἡμέρας ἀπεδήμησεν καὶ ὁ διάκονος Θεόφιλος, ὅστις ὑπάγει νὰ διαδεχθῇ τὸν Βενιαμὶν εἰς τὰς Κυδωνίας», οὐδὲν δυστυχῶς χορηγεῖ ἡμῖν διότι εἶναι ἄνευ χρονολογίας (¹). Ἀσφαλῶς γινώσκομεν μόνον ἐκ τινος σημειώματος ἐν τινι τῶν παρ' ἡμῖν κωδίκων ὅτι κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1811 εὑρίσκεται ἐν Σμύρνῃ. Ἐνταῦθη δ' ὅμως γεννᾶται ζήτημα, ὅπερ δυστυχῶς δὲν δύναται νὰ διευκρινηθῇ δι' ὧν μέχρι τοῦδε γινώσκομεν πηγῶν. Ὁ Καΐρης δῆλα δὴ ἐκλήθη ἐπισήμως ὑπὸ τῆς ἐφορείας τῆς ἐνταῦθα Σχολῆς ἵνα διαδεχθῇ τὸν ἀποχωροῦντα Βενιαμὶν, ἀνεχώρησεν ἐκ Παρισίων κατὰ ἀξιόχρεων μάρτυρα τὸν Κοραῆν ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ καὶ ὅμως αἴφνης προσλαμβάνεται μὲν αὐτὸς καθηγητὴς ἐν τῇ ἐν Σμύρνῃ Εὐαγγελικῇ Σχολῇ ὁ δὲ Βενιαμὶν ἐξακολουθεῖ διδάσκων ἐν τῇ ἐνταῦθα Σχολῇ καὶ μετὰ τὴν ἐπάνοδον τοῦ Θεοφίλου. Τίς ἡ αἰτία πάντων τούτων εἶναι ἄγνωστον ἡμῖν· ἴσως ἐν τούτοις δὲν θὰ εἴμεθα μακρὰν τῆς ἀληθείας ἂν ὑποθέσωμεν ὅτι εἰς τῶν λόγων ὧν ἕνεκα ἐδημιουργήθη ἡ κατάστασις αὕτη εἶναι ἡ βραδεῖα μετὰ τὴν ἔναρξιν τῶν μαθημάτων ἄφιξις τοῦ Καΐρου εἰς Κυδωνίας.

Ὁπωσδήποτε ἀπὸ Φεβρουαρίου τοῦ 1811 μέχρι Αὐγούστου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ὁ Καΐρης εἰργάσθη ἐν τῇ Εὐαγγελικῇ Σχολῇ λαμβάνων μηνιαῖον μισθὸν 250 γροσίων ὡς δείκνυται ἐκ τῆς σωζομένης ἰδιοχείρου ἐξοφλητικῆς ἀποδείξεως αὐτοῦ. (Παράδ. Παρανίκ. Ἱστορ. Εὐαγγ. Σχ. σελ. 25. Σημ. 1).

Ἀλλ' ἡ ἐν Σμύρνῃ διαμονὴ τοῦ Θεοφίλου δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ διαρκέσῃ ἐπὶ μακρόν. Οἱ Σμυραῖοι διέτρεχον τότε κρισιμωτάτην ἕνεκα ὀξείας κοινοτικῆς διαμάχης περίοδον: ἤριζον ἐμπαθέστατα διϊστάμεναι πρὸς ἀλλήλας δύο φατρίαι, ὧν ἡ μὲν ἐτάσσετο ὑπὲρ τῆς γηραιᾶς Εὐαγγ. Σχολῆς, ἡ δὲ νεωτερίζουσά πως εἶχεν ἱδρύσει φιλολογικὸν Γυμνάσιον κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τοῦ ἐνταῦθά τε καὶ ἐν Χίῳ λειτουργοῦντος· ἐπὶ δέκα ὁλόκληρα ἔτη συνεταράσσετο ἡ πρωτεύουσα τῆς Ἰωνίας ἕνεκα τοῦ ζητήματος τοῦτου, ὅπερ ἐξερράγη μὲν τῷ 1808 ἐσβέσθη δὲ μόλις τῷ 1818 διὰ τῆς καταργήσεως τοῦ φιλολογικοῦ Γυμνασίου.

Ἐν τῷ μέσῳ λοιπὸν τῆς διαπάλης ταύτης ἐκλήθη ὁ Καΐρης ὑπὸ τῶν ἐφόρων τῆς Εὐαγγ. Σχολῆς ἀντιφιλοτιμουμένων πρὸς τοὺς τοῦ Φιλολογικοῦ Γυμνασίου, ἵνα διδάξῃ φυσικὰς καὶ μαθηματικὰς ἐπιστήμας καὶ τὴν φιλοσοφίαν. Ἀλλὰ τὸ μὲν διότι δὲν ἐπήρκουν οἱ μετὰ δυσχερείας καὶ δι' ἐράνων ἐξοικονομηθέντες πρόσκαιροι πόροι, τὸ δὲ διότι ἡ θέσις τοῦ Καΐρου ἦτο ἐν Κυδωνίαις καὶ οὐχὶ ἐν Σμύρνῃ, οὗτος ἀνέλαβε τῷ ἑπομένῳ σχολικῷ ἔτει 1811—1812 τὴν διδασκαλίαν τῆς Φυσικῆς καὶ τῶν Μαθηματικῶν, τοῦ Βενιαμὶν, ὅστις καὶ μετὰ τὴν πρόσληψιν τοῦ Θεοφίλου παραδόξως ἐξακολουθεῖ διδάσκων, περιορισθέντος εἰς τὴν Φιλοσοφίαν καὶ Ἀστρονομίαν. Ἡ διαρρύθμισις αὕτη τοῦ προσωπικοῦ τῆς Σχολῆς ἦτο ἀναμφηρίστως ἀρίστη ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν, ἀλλὰ δυστυχῶς, ὡς ἱστορήσαμεν ἤδη ἐν τῷ Βίῳ τοῦ Βενιαμὶν, ἡ ἔρις δὲν ἐβράδυνε νὰ γεννηθῇ, ἧς ἕνεκα μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ ἔτους ἐκείνου ἀνεχώρησεν ὁριστικῶς πλέον ὁ Βενιαμίν.

(¹) Ἡ ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιστολῇ κατωτέρω κειμένη φράσις «ἐπειδὴ ἦτο σύμφορον νὰ εὑρεθῇ εἰς Κυδωνίας τὸν Μάϊον μῆνα» σκοτίζει ἔτι μᾶλλον τὸ ζήτημα· διότι βεβαίως κατὰ τὴν ἐν Ξενοφάνει (ἔτους Β'. σελ. 80) παρατιθεμένην ἐπιστολὴν τῶν Κυδωνιατῶν, δὲν δύναται νὰ νοηθῇ ὁ Μάϊος τοῦ 1810, ἀλλὰ καὶ τὸν Μάϊον τοῦ 1811 δὲν δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν διότι ἀπὸ τοῦ Φεβρουαρίου τοῦ ἔτους τούτου συναντῶμεν τὸν Καΐρην ἐν Σμύρνῃ.

Ἡ εἰρήνη ἐπανῆλθεν ἀμέσως σχεδὸν μετὰ ταῦτα εἰς τὴν Σχολὴν καὶ τὰ πράγματα ἔλαβον τὴν Κανονικὴν αὐτῶν τροχιάν. Διὰ τὸν Θεόφιλον ἐπέστη πλέον ἡ στιγμὴ, ὅπως ἀναπτύξῃ πάσας τὰς δυνάμεις αὐτοῦ, καὶ μεταδώσῃ πᾶν ὅ,τι ἐπὶ ὀκταετίαν ὁλόκληρον ἐν τῇ Σοφῇ Ἑσπερίᾳ ἀπεθησαύρισεν. Ἐνθουσιῶν ὑπὲρ τῆς διδασκαλίας καὶ ἐξαπλώσεως τῶν ἀγνώστων τότε ἐνταῦθα φυσικῶν ἐπιστημῶν ἠγωνίζετο πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ τούτου. Ἵνα πεισθῆτε περὶ τοῦ ἱεροῦ τούτου ἐνθουσιασμοῦ τοῦ ἀνδρὸς, ἵνα ἴδητε ζωηρὸν τὸν ἔνθερμον καὶ ἀκράτητον αὐτοῦ ζῆλον θὰ παρακαλέσω νὰ μοὶ ἐπιτρέψητε, ὅπως ἐπαναλάβω πρὸ Ὑμῶν ὅσα τῇ 12 Ὀκτωβρίου τοῦ 1812 ἐν τούτῳ ἀκριβῶς τῷ χώρῳ εἶπε ποιούμενος ἔναρξιν τοῦ μαθήματος τῆς Φυσικῆς παρισταμένων οὐ μόνον τῶν μαθητῶν ἀλλὰ καὶ πάντων τῶν προκρίτων τῆς πόλεων ταύτης· «Αἱ τέχναι καὶ αἱ ἐπιστῆμαι, λέγει προοιμιαζόμενος, ἄρχονται εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς πολιτικῆς ζωῆς ἑκάστου ἔθνους· προβαίνουσιν, ἐὰν αὐτὴ προβαίνῃ, τελειοῦνται ὅταν αὐτὴ ἀκμάζῃ καὶ παρακμάζουσιν εἰς τὴν πτῶσιν ἐκείνης. Ὁ ἄνθρωπος ἐπλάσθη κοινωνὸς, καὶ ὅταν διὰ τῆς τοιαύτης κοινωνίας δύναται νὰ ἐκπληρώσῃ τὰς ἀνάγκας αὐτοῦ, τότε καὶ ἐπιστρέφει τὸ νοερὸν ὅμμα τῆς ψυχῆς εἰς τὴν θεωρίαν τῶν ὄντων: τότε ἀναζωπυρεῖται ἐν αὐτῷ καὶ ὁ φύσει ἐν αὐτῷ ἐντετηκὼς ἔρως τοῦ εἰδέναι. Διὰ τοῦτο καὶ τὰ σπέρματα τῆς μαθήσεως κατεβλήθησαν πρῶτον εἰς τὰς καρποφόρους πεδιάδας τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς, διότι αὗται ἦσαν ἱκαναὶ τὸ κατ' ἀρχὰς νὰ καλέσωσι τὸ ἀνθρώπινον γένος εἰς κοινωνίαν. Ἐκεῖθεν ἔλαβον οἱ προπάτορες ἡμῶν τοὺς σπινθῆρας τῆς φιλοσοφίας· ἀλλ' ἐντὸς ὀλίγου ἀνῆψαν αὐτοὺς εἰς πυρσὸν καὶ ἀπέδειξαν πόσον διαφέρουσι τῶν διακεκαυμένων ἐκείνων τὰ εὐκραῆ κλίματα τῆς Ἑλλάδος. Ἡ γλῶσσα τῶν ἀγρίων ἀλητῶν μετεβλήθη εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ Θεοῦ, τῶν Μουσῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων. Ἐκεῖθεν Ὅμηρος ἐστεφανωμένος ἤδη ἀπὸ τοῦ Ἑλικῶνος ἐμπνέει τοὺς Ἀλεξάνδρους, ἐνθουσιᾷ τοὺς ποιητὰς καὶ ὁδηγεῖ τοὺς ἡγεμόνας. Ἐκεῖ Θουκυδίδης ἐδημιηγόρει καὶ Δημοσθένης ἐκεραυνοβόλει· πατρὶς τοῦ Σωκράτους, Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους ὑπῆρξεν ἡ Ἑλλάς, καὶ ἐν σημεῖον τῆς γῆς ἰχνογράφησεν ἐπὶ τῆς οἰκουμένης ἐπιφανείας τὴν πρόοδον τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος. Ἐκεῖ τὰ μάρμαρα ἔλαβον ψυχὴν καὶ αἱ σκιαὶ μετεβλήθησαν εἰς ἀλήθειαν. Ἐκεῖθεν τελευταῖον ἔλαμψαν καὶ οἱ λαμπροὶ τῆς οἰκουμένης φωστῆρες οἱ Γρηγόριοι, Βασίλειοι καὶ Χρυσόστομοι. Ἀλλὰ φεῦ...ἡ Ἑλλὰς γυμνοῦται καὶ ἡ στολὴ τῶν ἡμετέρων προγόνων κατεστόλισε καὶ καταστολίζει ὁλόκληρον τὴν Εὐρώπην· παρῆλθον αἰῶνες καθ' οὓς διετελοῦμεν ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῆς ἀμαθίας. Πλὴν ἔφθασε πάλιν ἡ εὐτυχὴς ἐκείνη ἐποχὴ καθ' ἣν ἡ Ἑλλὰς ἤρξατο νὰ ἀναλαμβάνῃ τὴν προτέραν αὐτῆς κατάστασιν. Αἱ Μοῦσαι καταλιποῦσαι τὰ ψύχη τοῦ Βορρᾶ ἐπιστρέφουσιν εἰς τὴν ἑαυτῶν κατοικίαν διὰ νὰ ἀναπνεύσωσι τὰς ζωηρὰς αὔρας τῆς ἰδίας πατρίδος. Μάρτυρες Ὑμεῖς μουσηγέται τοῦ ἱεροῦ τούτου δώματος αὐτῶν· κατεβάλετε καὶ καταβάλλετε πολλοὺς κόπους εἰς τὴν σύστασιν αὐτοῦ· ἀφεῖδεῖτε καὶ αὐτῆς τῆς ζωῆς διὰ τὴν περιποίησιν τῶν Μουσῶν. Ἀλλὰ καὶ τὸ ὄνομα ὑμῶν ἀπὸ στόματος εἰς στόμα μεταβαῖνον παρατρέχει ὁλόκληρον τὴν οἰκουμένην καὶ αἱ καρδίαι τῶν ὠφελουμένων γίνονται ἀΐδια μνημεῖα τῆς εὐδαιμονίας ὑμῶν.

» Ἄνδρες Κυδωνιαῖοι. Ὑμεῖς ὦ φιλογενεῖς καὶ φιλοπάτριδες, κατηναλώσατε καὶ καταναλίσκετε διὰ τὴν βελτίωσιν τοῦ δυστυχοῦς ὑμῶν γένους. Ἀλλὰ πόση χαρὰ, πόση ἀγαλλίασις ἡμῶν, ὅταν ἀκούητε, ὅτι αἱ Κυδωνίαι καθίστανται τὸ ἄσυλον τῆς μαθήσεως; ὅταν βλέπητε τοιούτους φιλομούσους νεανίσκους πανταχόθεν ἐνταῦθα συνερχομένους δι' αὐτήν; πόσα δάκρυα εὐφροσύνης ἐκχέονται ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν, ὅταν θεωρῆτε τὰ ἴδια τέκνα ἐστεμμένα παρὰ τῶν Μουσῶν, ὁδηγούμενα παρ' αὐτῆς τῆς παιδείας, νὰ φθάσωσιν εἰς τὰς τρίβους τῆς εὐδαιμονίας; ὅταν ἀκούητε τὰ ὀρφανὰ νήπια τῶν Κυδωνιῶν ψελλίζοντα ἔτι, νὰ προφέρωσι τὸ ὄνομα τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ἀληθείας; τὸ ὄνομα τῆς πίστεως, τὸ ὄνομα τῆς πατρίδος; καὶ τὰς χεῖρας ὑψοῦντα πρὸς τὸν πατέρα τῶν Φώτων νὰ ἐπικαλοῦνται τὴν θείαν ἀντίληψιν ὑπὲρ ὑμῶν;

» Ἐγὼ μάρτυς, ἄνδρες Κυδωνιαῖοι! ἀνετράφην ἐν ταύτῃ τῇ πόλει· δι' αὐτῆς ἔφθασα εἰς ταύτην τὴν κατάστασιν. Καὶ ἐν αὐτῇ σήμερον εἰς τὴν εὐτυχεστέραν ἡμέραν τῆς ζωῆς μου, ἔμπροσθεν τῶν διδασκάλων μου, τῶν εὐεργετῶν μου, τῶν συμμαθητῶν μου, τῶν φίλων μου, τῶν ἀδελφῶν μου κηρύττω αὐτὴν τὴν εὐεργέτιδα καὶ τῶν καλῶν μου τούτων πρόξενον.

Ἀποστρεφόμενος δ' εἶτα πρὸς τοὺς προκαθημένους μαθητὰς ἐπιλέγει τάδε: «Καὶ ἡμεῖς, φίλτατοι νεανίσκοι, ὅσοι ἀγωνίζεσθε τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς παιδείας, πόσην εὐχαρίστησιν λαμβάνετε, διότι ζῆτε εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ Γένους ἡμῶν; διότι γίνεσθε ὄργανα τῆς βελτιώσεως αὐτοῦ; ὅταν φέρητε κατὰ νοῦν, ὅτι κατὰ τὸ παρὸν τὸ μέγα θέατρον τοῦ κόσμου ἐστὶν ἡ Ἑλλὰς, ὑμεῖς οἱ ἀγωνιζόμενοι, θεαταὶ ὁλόκληρος ἡ ἀνθρωπότης περιμένουσα τὸ ἀποβησόμενον, ἀθλοθέτης ἡ Ἀθανασία! κοπιάζετε κατ' ἀρχὰς ἀλλὰ ὅταν προβάντες φθάνετε εἰς τὸν Κολοφῶνα· ὅταν ἐκεῖθεν γίγνονται ὑποκείμενον τῆς θεωρίας ὑμῶν καὶ τὸ ἄπειρον ὕψος τῶν οὐρανῶν, καὶ τὸ ἄμετρον βάθος τῶν ἀβύσσων καὶ αἱ καταπληκτικαὶ βρονταί, καὶ οἱ κατεδαφίζοντες κεραυνοί, καὶ τὸ χαρίεν ἔαρ, καὶ αἱ ποικιλόχροοι πεδιάδες· ὅταν ἕκαστος ὑμῶν τὸν στέφανον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἔχων λαμβάνει μεθ' ἑαυτοῦ μίαν τῶν μουσῶν, ἣν ἠρετίσατο καὶ δι' αὐτῆς ἄλλος μὲν ἐξιστορῶν τὰ πάντα, παρατρέχει τὰ ὄντα, ἢ ἐν ἑαυτῷ συστελλόμενος γίγνεται δημιουργὸς νέων πραγμάτων· ἄλλος δὲ περιεργότερον τὴν φύσιν ἐξετάζων ἀπὸ πλανήτου εἰς πλανήτην μεταβαίνει καὶ ἀπὸ ἀστέρος εἰς ἀστέρα μεταπηδῶν τὸ πᾶν ὑπ' ὄψιν ἄγει· ἄλλος τελευταῖον ἢ ἐξιχνιάζων τὰ φυσικὰ δικαιώματα τῶν ἀνθρώπων συγκαταβάλλει τὰ θεμέλια τῆς κοινωνίας καὶ τῶν Ἐθνῶν, ἢ κηρύττων τὰς ἱερὰς ἀληθείας τῆς πίστεως ἡμῶν ὁδηγεῖ τὸ ἀνθρώπινον γένος εἰς τὴν ὄντως εὐδαιμονίαν! ὅταν, λέγω, θεωρῆτε τὸ θεῖον τοῦτο δη-

» μιούργημα καὶ εἰσχωρήσαντες εἰς τὸ ἱερὸν τῆς Σοφί-
» ας. ἀνακαλύψητε, ὅσον τὸ δυνατόν, τὸν Πάνσοφον
» κτίστην αὐτοῦ, καὶ ἤδη ἐνθουσιασμοῦ πλήρεις ἀφι-
» ερώσητε καὶ νοῦν καὶ καρδίαν εἰς τὸν Θεὸν τῆς Φύ-
» σεως, ὦ πόσην τότε ἕξετε ἡδονὴν καὶ εὐφροσύνην.
» Τότε δὴ τότε δώσετε καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν ἀντὶ τῆς
» παιδείας, στοχαζόμενοι διὰ παντὸς ζωὴν τοῦ πνεύ-
» ματος τὴν ἀλήθειαν, καὶ τροφὴν τῆς καρδίας τὴν
» ἀρετήν».

(Ἕπεται τὸ τέλος)

Ὡσεὶ φοιβόληπτος δ' ἐν τέλει ἀναφωνεῖ:

» Ἔνδοξοι καὶ ἱεραὶ ψυχαὶ τῶν εὐκλεῶν ἐκείνων
» ἀνδρῶν! Πίστις ἱερὸν καὶ πρᾶγμα καὶ ὄνομα! Πα-
» τρὶς γερασμία καὶ δυστυχής! Ἐμπνεύσατε, ἐμπνεύ-
» σατε καὶ εἰς ἐμὲ καὶ εἰς τοὺς παρόντας ἐραστὰς τῆς
» παιδείας νὰ ζητῶμεν τὴν ἀλήθειαν διὰ τῆς θεωρεί-
» ας καὶ τὸ ἀγαθὸν διὰ τῆς πράξεως!»

Α. ΜΟΣΧΙΔΗΣ

ΤΟ ΞΥΠΝΗΜΑ ΤΟΥ ΛΕΒΕΝΤΗ

Καὶ ποιὸς καὶ ποιὸς δὲν πόνεσε γιὰ τὸν Ἀγαπηνό; (*)
μάρτυρες ἐφτερούγισαν ἀπὸ τὸν οὐρανὸ

κι' ἐπῆραν στῆς φτεροῦγές των τὸ νέο παλληκάρι
στὴν πρώτη του τὴν ἄνθησι, στὴν πρώτη του τὴ χάρι.

Σὰν Διάκο τὸν ἐσούβλισαν, τὸν τρύπησαν μαχαίρια
κακούργων δολοφόνων,

κι' ἄστρο τὸν εἶδα λευθεριᾶς νὰ φέγγῃ μ' ἄλλ' ἀστέρια
σὲ νύκτες Μακεδόνων.

(Γ. Σουρῆς)

I

Ἐκοιμᾶτο.

Τὸ ὄνειρό του ἐλίκνιζαν πόθοι ντυμένοι μὲ χρυσάφι καὶ στολισμένοι μὲ τὰ πειὸ ζωηρὰ, φανταχτερὰ χρώματα.

Ἐκοιμᾶτο.

Κ' ἐπάνω στὴν τρισεύγενη μορφή του ἐχύνετο ἤρεμα καὶ γλυκὰ τῆς γαλήνης ἡ ὀμορφάδα καὶ τῆς ἀθῳότητος τὸ ἀγνὸ στολίδι σ' ἔκαμνε νὰ νομίζῃς ὅτι εἶχες ἐμπρός σου ἁπαλὸ ἀκόμα παιδάκι κι' ὄχι ἕνα λεβέντη.

Ἐκοιμᾶτο.

Καὶ στὸν ὕπνο του τὸν ἥσυχο, τὸν ἐλαφρὸ σὰν τὸ ἀεράκι ποῦ χαϊδεύει σιγαλὰ σιγαλὰ τὸ κῦμα τὴν ὥρα τοῦ δειλινοῦ, στὸ ὄνειρό του τὸ ροδοκέντητο, ἦλθε κρυφὰ κρυφὰ καὶ τὸν ἐφίλησε μιὰ παρθένα.

Ὁλόλευκα ντυμένη, πανώρηα, μὲ μάτια κλεμμένα ἀπὸ τὸν οὐρανὸ, γεμάτα χάρι μὰ κι' ἐπιβλητικότητα μὲ μιὰ φαρδειὰ γαλάζια ταινία τριγύρω στὸν πλαστικό της κορμὸ, μ' ἕνα στεφάνι ἀπὸ χλωρὴ δαφνοῦλα στὸ κεφάλι, μάλις τὸν ἐφίλησε ἐτραβήχθηκε λιγάκι πίσω καὶ τὸν ἐκύτταξε γελαστή.

Ἡ καρδιὰ τοῦ νέου, ἅμα τὴν εἶδεν, ἐσκίρτησεν.

Ἐτινάχθη ἀμέσως ἀπὸ τὴν κλίνη του καὶ θαμβωμένος ἀπὸ τὴν τόση της καλλονὴ, ἔτρεξε νὰ τὴν ἀγκαλιάσῃ.

Αὐτὴ μ' ἕνα νεῦμα σοβαρὸ, ποῦ ἐπέβαλλε σεβασμὸ, τὸν ἀνεχαίτισε.

«Ὡραῖέ μου λεβέντη, δὲν εἶν' ἀκόμη καιρὸς, τοῦ εἶπε.

»Θὰ γίνω ἰδική σου, ἀλλ' ὄχι τώρα.

»Ἔνοιωθα τὸν ἔρωτα ποῦ τρέφεις στὴν καρδιά σου »γιὰ μένα, ἔβλεπα τὴν φωτιὰ ποῦ σοῦ φλέγει τοὺς »πόθους ποῦ ἀσφυκτιοῦν ἐδῶ μέσα καὶ ζητοῦν νὰ »τιναχθοῦν ὑψηλότερα, νὰ πετάξουν σ' ἕνα κόσμο »μακρυνώτερο, ἰδανικώτερο, ἄκουα τὸ φτερούγισμα »τῆς ψυχῆς σου ποῦ νανουρίζεται μέσα σὲ μυστικοὺς »παλμοὺς κάποιας ἀπραγματοποίητης ἀκόμα λαχτά»ρας, παρακολουθοῦσα τὴν ὁρμὴ μὲ τὴν ὁποία κυλᾷ »τὸ εὐγενικό σου αἷμα μέσα στὲς φλέβες, λὲς καὶ θέ»λει νὰ συντρίψῃ κάποιο πρόσκομμα ποῦ βρίσκετ' ἐμ»προστά του, ὅλ' αὐτὰ δὲν ἠμποροῦσαν νὰ μ' ἀφήσουν »ἀσυγκίνητη στὸ τόσο σου αἴσθημα καὶ γι' αὐτὸ »ἦλθα νὰ σ' εὕρω. Ἀλλὰ γιὰ μιὰ στιγμὴ μόνο. Γιὰ »νὰ σοῦ δείξω τὸν δρόμο ποῦ πρέπει ν' ἀκολουθήσῃς »διὰ νὰ μ' ἀποκτήσῃς. Θὰ κοπιάσῃς πολὺ, πάρα »πολὺ, ἀλλὰ μὴ σ' ἀπελπίσῃ κανένα ἐμπόδιο. Στὸ τέ»λος ἐπιτυχία θὰ στεφανώσῃ τοὺς κόπους σου. Θὰ »νικήσῃς.

»Ἐγὼ εἶμαι βασιλοποῦλα ξακουσμένη καὶ κατοικῶ »σὲ παλάτια χρυσοφτειασμένα ποῦ τὸ ἀέτωμά τους »στολίζει πάντα ἀμάραντη δάφνη καὶ ποῦ ἐμπρός »τους ὅλα μαζὶ τὰ ἄλλα παλάτια τοῦ κόσμου εἶναι »καλύβια.

»Θὰ μὲ συναντήσῃς σ' αὐτὸ ἐδῶ τὸ μέρος ποῦ σοῦ »δείχνω στὸ χάρτη. Ἐκεῖ πρέπει νὰ ἔλθῃς νὰ μὲ »ζητήσῃς. Ἀπὸ ἐκεῖ θὰ σ' ὁδηγήσω στὸ βασίλειό »μου, μὲς τὸ ὁποῖο δὲν δύει ποτὲ ὁ ἥλιος.

»Ἐμπρὸς, διαλεχτέ μου, θάρρος!»

Μ' αὐτὰ τὰ λόγια ἐξηφανίσθη.

(*) Τέλον Ἄγραν.

Ὁ νέος ξύπνησε ταραγμένος.

Ἡ θεσπεσία μορφὴ τῆς παρθένας, ἡ γοητευτική της λαλιὰ τοῦ ἄψηκαν μιὰ ἀνέκφραστη ἀγαλλίασι στὴ ψυχή. Ἐσηκώθη ἀμέσως κι' ἐπῆγε στὸ χάρτη. Ἐνεθυμεῖτο καλὰ τὸ σημάδι ποῦ τοῦ εἶχε δείξῃ.

Διαβάζει κάτι μεγάλα γράμματα: «Μακεδονία»!

II

Ἕνα χρόνο τὸ ὄμορφο παλληκάρι, ντυμένο τὴν τιμημένη του στολὴ καὶ ζωσμένο τ' ἀνδρειωμένα του ὅπλα, ἐγυρνοῦσε ἀκατάπαυστα νύχτα μέρα μέσα σὲ λαγκάδια καὶ βουνὰ γιὰ νὰ βρῇ τὴν ζηλεμένη βασιλοποῦλα, ποῦ κατοικοῦσε σὲ ὁλόχρυσα παλάτια ποῦχαν ἀμάραντη δάφνη στὸ ἀέτωμά τους.

Πόσα βάσανα, πόσα μαρτύρια δὲν ὑπέφερε! Πόσες φορὲς δὲν ἀπήντησε στὸν δρόμο του κακούργους μὲ μορφὴ ποῦ θάλεγες πῶς θὰ ἐταίριαζε περισσότερο σὲ θηρία παρὰ σ' ἀνθρώπους, νὰ βασανίζουν φτωχὲς γυναῖκες καὶ νὰ ζητοῦν νὰ σφάξουν κι' αὐτὲς καὶ τὰ ἀθῷα βρέφη ποῦ ἐσήκωναν στὴν ἀγκαλιά τους!

Ἔτρεχεν ἀμέσως στὲς σπαραχτικές τους φωνὲς, ἔσωζε τὰ δύστυχα πλάσματα ἀπὸ τὴ σφαγὴ κι' ἐσώριαζε κατὰ γῆς τὰ ἄτιμα κορμιὰ τῶν κακούργων.

Πόσες φορὲς δὲν ἔτυχε νὰ περάσῃ ἀπὸ ἐκκλησιὲς καὶ νὰ δῇ νὰ διακόπτουν τὴν ἁρμονία τῆς θείας λειτουργίας κατηραμένοι φονηάδες!

Πολὺ ἀκριβὰ ἐπλήρωναν τὴν ἀσέβειά τους οἱ ἱερόσυλοι.

Γέροι, νέοι, γυναῖκες, παιδιά, ὅλοι ἔπεφταν στὰ γόνατά του δακρυσμένοι γιὰ νὰ τὸν εὐχαριστήσουν μὲ ὅλη τους τὴν καρδιὰ ποῦ τοὺς ἔσωσε τὴ ζωὴ καὶ νὰ τὸν παρακαλέσουν νὰ μείνῃ γιὰ πάντα μαζί τους.

«Δὲν μπορῶ νὰ μείνω περισσότερο, τοὺς ἀπαντοῦσε. «Δείξατέ μου τὰ παλάτια τῆς βασιλοπούλας ποῦ »ἔχουν στὸ ἀέτωμά τους ἀμάραντη δάφνη».

Ἀλλὰ κανεὶς δὲν ἤξευρε νὰ τὸν ὁδηγήσῃ.

Κι' ἐπροχωροῦσεν ὁλόενα ἀτρόμητος, λὲς καὶ τὸν ἐπροστάτευε κάποιο ἀτίμητο φυλαχτὸ ἢ τῆς μανούλας του καμμιὰ λαχταρισμένη εὐχή.

Ἕνα μεσημέρι ἀποσταμένος ἀπὸ τὸν κόπο, ἔπεσε κι' ἐπλάγιασεν ἐπάνω σ' ἕνα κορφοβοῦνι στὸν ἴσκιο ἑνὸς πεύκου χωρὶς νὰ καλοσυλλογισθῇ ὅτι αὐτὸ ποῦ ἔκαμνε ἠμποροῦσε νὰ τοῦ στοιχίσῃ τὴ ζωή.

Ἀνεπαύετο ἥσυχα κι' ἀμέριμνα σὰν τὸ ἄκακο πουλὶ ποῦ κοιμᾶται στὴ φωληά του, ἀλλὰ ποῦ ξετινάσσεται γιὰ ὕστερη φορὰ στὸ φαρμακερὸ δάγκωμα τοῦ φειδιοῦ.

Ἔτσι ἐξετινάχθηκε κι' ὁ λεβέντης μας μόλις ἑνοιωσε στὴν καρδιά του τὸν πόνο τοῦ δολοφόνου μαχαιριοῦ.

— Ἄνανδροι, ἐφώναξε μ' ὅση δύναμι τοῦ ἀπέλειπε, δὲν ἠμπορούσατε νὰ μ' ἀντικρύσετε ξυπνὸ, μὲ σκοτώνετε κοιμισμένο.

Βασιλοποῦλά μου, γλυκειά μου βασιλοποῦλα, πεθαίνω χωρὶς νὰ σ' ἀποκτήσω».

Ἀλλ' ἐκείνη τὴ στιγμὴ μιὰ ἀργυρόχρυση λάμψι ἐχύθη ἐπάνω στὸ κορφοβοῦνι καὶ μέσα σ' ἕνα φωτοστέφανο ἐνεφανίσθη ἡ βασιλοποῦλα.

— Ἀπατᾶσαι, τοῦ εἶπε, ὡραῖό μου παλληκάρι. Τώρα ἀκριβῶς γίνομαι ἰδική σου.

Εἶμαι ἡ Δόξα!

Καὶ τὸ φίλημά της ἀδελφώθηκε μὲ τὴν τελευταία πνοή του.

Κ. Ν. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

CATULLE MENDÈS

ΑΡΡΑΒΩΝΕΣ

I

Ὅταν ἦλθε στὸν κόσμο ἡ πριγκήπισσα Ὀθίλδη, θαυμασμὸς καὶ ἔκπληξις κατέλαβεν ὅλους: θαυμασμὸς, διότι ἦτο ἡ πειὸ χαριτωμένη μικροῦλα, ποῦ μπορεῖ νὰ φανταασθῇ ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου· ἔκπληξις διότι ἦτο ἡ δὲν ἦτο ἴσα μὲ τὴν πυγμὴν μικροῦ παιδιοῦ. Ὅπως ἀνεπαύετο ξαπλωμένη στὴν κούνια, μακρειὰ ὡς τὸ δάκτυλο φαρδειὰ ὡς τὸ χέρι, θὰ ἔλεγες πῶς ἦτο μικρὸ πουλάκι, ἀκόμη χωρὶς πτερὰ, μέσα εἰς τὴ φωληά του. Ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ βασίλισσα ἠσθάνοντο μεγάλην εὐχαρίστησιν ἀ. οθαυμάζοντες τὰς τορνευτὰς κνημάς της, τὰ ρόδινα ποδαράκια της ποῦ θὰ ἐχωροῦσαν σὲ κάλτσα κούκλας, τὴν κοιλίτσα της, ποῦ θὰ ἐταίριαζε σὲ κανένα ἀσπροποντικάκι, τὸ προσωπάκι της ποῦ θὰ ἠμποροῦσε νὰ τὸ σκεπάσῃ ἕνα πέταλο μαργαρίτας. Κατὰ βάθος ὅμως ἀνησυχοῦσαν ὅσῳ τὴν ἔβλεπαν τόσῳ μικροῦλα, καὶ ἡ αὐτῶν βασιλικὴ μεγαλειότης ἐλυπεῖτο κατάκαρδα μὲ τὴν ἰδέα ὅτι ἐγέννησαν ἕνα νάνο. Ἀλλὰ ἤλπιζαν πάντοτε ὅτι ἡ κόρη των θὰ ἐμεγάλωνε, χωρὶς νὰ χάσῃ τίποτε ἀπὸ τὴν εὐμορφιά της. Αἱ ἐλπίδες των ὅμως διεψεύσθησαν. Διότι ἐνῷ ἡ ὡραιότης της ὁλόενα ηὔξανε κ' ἔγινε ἕνα σωστὸ ἀγγελοῦδι, τὸ ἀνάστημά της δὲν μετεβλήθη σχεδὸν καθόλου. Ὅταν διέτρεχε τὸ πέμπτον ἔτος, μό-

λις ἦτο σὰν μικρὸ χορταράκι καὶ ὅταν ἔπαιζε στὸν κῆπο ἠναγκάζετο νὰ στηριχθῇ στὴ μύτη τῶν ποδιῶν της διὰ νὰ δρέψῃ ἴα.

Προσεκάλεσαν τοὺς διασημοτέρους ἰατροὺς, τοῖς ὑπεσχέθησαν βαρύτιμα δῶρα ἐὰν κατώρθωναν νὰ ὑψώσωσιν μεσικὰ μόνον δάκτυλα τὸ ἀνάστημα τῆς ἡγεμονίδος. Συνῆλθαν εἰς συμβούλιο μὲ τὴν μεγαλυτέραν σοβαρότητα καὶ μὲ τὰ χέρια σταυρωμένα στὸ στῆθος ἐπενόησαν νέα φάρμακα, τὰ ὁποῖα ἐπῆρεν ἡ Ὀθίλδη ὑποχρεωτικῶς, καὶ ἀλοιφὰς καταλλήλους, μὲ τὰς ὁποίας τὴν ἔτριβον πρωὶ καὶ βράδι. Ὅλα αὐτὰ ἐπῆγαν στὰ χαμένα. Ἡ μικροσκοπικὴ ὅμως βασιλοποῦλα ἦτο πάντοτε ἀξιολάτρευτη. Ὅταν διεσκέδαζε μὲ τὸ ἀγαπημένο της σκυλάκι, ἐπερνοῦσε ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ πόδιά του, χωρὶς νὰ ἔχῃ ἀνάγκη νὰ κλίνῃ τὸ κεφάλι.

Οἱ βασιλεῖς κατέφυγαν στὲς Μάγισσες μὲ τὲς ὁποῖες εἶχαν πάντοτε λαμπρὰς σχέσεις. Δὲν ἔλειψαν νὰ ἔλθουν, ἄλλες σὲ φορεῖα στολισμένα μὲ χρυσοῦφαντα ὑφάσματα καὶ μὲ θυσάνους φορτωμένους ἀπὸ πολυτίμους λίθους, τὰ ὁποῖα ἐσήκωναν γυμνοὶ Ἀφρικανοί, ἄλλες πάλι μὲ κρυσταλλινα ἅρματα, τὰ ὁποῖα ἔσερναν παράξενα ζῷα, μ' ἕνα κέρατο, καὶ μερικὲς εὑρῆκαν πειὸ εὔκολο πρᾶγμα νὰ ἔμπουν ἀπὸ τὸ παραθυρο ἢ ἀπὸ τὸν καπνοδόχο μεταμορφωμένες σὲ παραδείσια πτηνὰ ἢ σὲ πετροχελίδονα μὲ κυανᾶ πτερά. Μὰ μόλις ἔψυχαν τὸ πάτωμα τοῦ θαλάμου μετεβάλλοντο εἰς ὡραῖες γυναῖκες ντυμένες μὲ μεταξωτά. Ἡ μία μετὰ τὴν ἄλλην ἤγγισαν τὴν Ὀθίλθη μὲ τὰς ράβδους των, τὴν ἐπῆραν στὰ χέρια των — ἕνας μεγαλούτσικος κορυδαλὸς θὰ ἦτο πειὸ βαρὺς ἀπ' αὐτὴν — τὴν ἐφίλησαν, τὴν ἐφύσησαν στὰ μαλλιά, ἔκαμαν μερικὰ σημεῖα ἐπάνω ἀπὸ τὸ μέτωπό της, ἐνῷ συγχρόνως ἐψιθύριζαν κάτι παντοδύναμα λόγια. Τὰ μάγια τῶν Μαγισσῶν δὲν ἐπέφεραν καλύτερον ἀποτέλεσμα ἀπὸ τὴν Ἐπιστήμην τῶν Σοφῶν. Ὅταν ἔγινε δεκαὲξ ἐτῶν ἡ πεντάμορφη βασιλοποῦλα ἦτο ἀκόμη τόσο μικρὰ, ὥστε τῆς συνέβη ἕνα πρωὶ νὰ πιασθῇ στὴν παγίδα ποῦ εἶχαν στημένη μέσα στὸ πάρκο γιὰ τὰ καλλικέλαδα ἀηδόνια.

II

Οἱ αὐλικοὶ, οἱ ὁποῖοι ἔχουν συμφέροντα νὰ καλλιεργοῦν τὴν φαιδρότητα τῶν ἀνάκτων, διότι ἡ εὐθυμία φαίνεται συνήθως γενναιόδωρος, κατέβαλλον πᾶσαν προσπάθειαν διὰ νὰ παρηγοροῦν τὸ βασιλικὸν ζεῦγος. Διεκήρυττον ὅτι δὲν ὑπάρχει γελοιοδέστερο πρᾶγμα ἀπὸ τὸ μεγάλο ἀνάστημα καὶ πῶς τὰ ὑψηλὰ ἀγάλματα, ἂν καλοεξετάσῃ κανεὶς εἶναι γεμάτα ἀπὸ δυσμορφία! Αὐτοί, τοὐλάχιστον, θὰ ἐπιθυμοῦσαν νὰ εἶχαν ἡμισυ πόδι ὕψος — ἀλλὰ ἡ φύσις μόνον σὲ βασιλικὲς γενεὲς ἐπιδαψιλεύει τοιούτου εἴδους χάριτας — καὶ σὰν ἔβλεπαν νὰ περνᾷ κανένας πελώριος χωρικὸς ἐξεκαρδίζοντο νὰ γελοῦν κι' ἐβαστοῦσαν τὰ πλευρά των. Αἱ κυρίαι τῆς τιμῆς γιὰ νὰ φαίνεται ἡ ἡγεμονὶς ὀλιγώτερο μικρὰ πλησίον των κι' αὐτὲς ὀλιγώτερο μεγάλες, συνεφώνησαν ἀπὸ κοινοῦ νὰ μὴ φοροῦν πλέον παπούτσια μὲ ψηλὰ τακούνια — ποῦ ἦσαν τὸν καιρὸ ἐκεῖνο πολὺ τοῦ συρμοῦ — καὶ οἱ θαλαμηπόλοι ἐσυνήθισαν νὰ σέρνωνται μὲ τὰ γόνατα ὁσάκις ἐπλησίαζαν στὸ θρόνο.

Τὰ ἔξυπνα ὅμως αὐτὰ καὶ κολακευτικὰ τεχνάσματα δὲν ἐφαίδρυναν πάντοτε τοὺς βασιλεῖς, οἱ ὁποῖοι πολλὲς φορὲς ἤθελαν νὰ κλαύσουν, ὅταν ἐφιλοῦσαν τὸ κοριτσάκι των — καὶ τὸ ἐφιλοῦσαν μὲ τὴν ἄκραν τῶν χειλέων των διὰ νὰ μὴ τὸ καταπιοῦν — ἀλλὰ συνεκρατοῦσαν τὰ δάκρυά των γιὰ νὰ μὴ τὸ καταβρέξουν, τὸ καϋμένο ἀπὸ πάνω ὥς κάτω. — Ὅσο γιὰ τὴν Ὀθίλδη ἐφαίνετο πῶς δὲν τὴν ἔννοιαζε καὶ πολὺ πολὺ διὰ τὸ δυστύχημά της. Ἠύχαριστεῖτο μαλιστα πολὺ ὅταν ἐκαθρεπτίζετο σ' ἕνα καθρεπτάκι τοῦ χεριοῦ καμωμένο ἀπὸ ἕνα μόνον διαμάντι μετρίου μεγέθους.

Μ' ὅλα ταῦτα, ὅπως κάθε λύπη ὅσο βαθειὰ καὶ ἂν εἶναι μαλάσσεται στὸ τέλος μὲ τὴ συνήθεια, ἔτσι καὶ ἡ λύπη τῶν βασιλέων ἐμαλάσσετο ἡμέρα μὲ τὴν ἡμέρα. Χωρὶς ἀμφιβολία, εἶχαν πάρει τὴν ἀπόφασι νὰ μὴ λυποῦνται τόσο πολὺ τοῦ λοιποῦ, ἂν ἕνα πρᾶγμα λὲς ἦτο ἐπίτηδες σχεδιασμένο δὲν ἤρχετο νἀνανεώσῃ τὴν θλῖψίν των.

Ὁ νεαρὸς αὐτοκράτωρ τοῦ Σεριναγὼρ δελεασθεὶς ἀπὸ τοὺς πανηγυρικοὺς ποῦ τοῦ ἔπλεκαν διὰ τὸ κάλλος τῆς πριγκηπίσσης — διότι ἡ καλὴ φήμη μὲ τὰ μεγάλα πτερὰ ποῦ κολακεύει εὐκόλως τὰ βασιλικὰ πρόσωπα, εἶχε διασαλπίσῃ εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένη τὸ ἀπαράμιλλο κάλλος τῆς Ὀθίλδης ὄχι ὅμως καὶ τὸ λιλιπούτειον ἀνάστημά της — τὴν ἠγάπησε καὶ ἔστειλε πρέσβεις γιὰ νὰ τὴν ζητήσῃ εἰς γάμον. Καταλαμβάνετε τώρα σὲ τὶ ἀμηχανία ἔφεσε τοὺς δυσμοίρους γονεῖς της μία τέτοια πρότασις! Νὰ ὑπανδρεύσουν τὴν χαριτωμένη αὐτὴ κουκλίτσα ποῦ μόλις ἦτο σὰν ἕνα γατάκι οὔτε λόγος νὰ γίνεται. Ποιὸς ἄνθρωπος θὰ εὐχαριστεῖτο ἀπὸ μία γυναῖκα, ἡ ὁποία θὰ ἐχάνετο ἐξάπαντος κάθε λεπτὸ ἀπὸ τὴν νυμφικὴ κλίνη.

«Ποῦ εἶσαι λοιπὸν ἀγάπη μου; — Νά, ἐδῶ κοντὰ κοντὰ σ' ἐσένα φῶς μου· σὲ μιὰ πτυχὴ τοῦ προσκεφαλαίου».

Καὶ ἡ αἴτησις τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Σεριναγὼρ ἦτο τόσο περισσότερο προσβλητικὴ, ὅσο ἐλέγετο ὅτι ἦτο κολοσσιαίου ἀναστήματος. Ἦτο ὡραιότερος ἀπ' ὅλους τοὺς πρίγκηπας ἀλλὰ καὶ μεγαλήτερος ἀπ' ὅλους τοὺς γιγαντας. Τὴν ἡμέρα ποῦ ἐγεννήθη ἐστάθη ἀδύνατο νὰ εὑρεθῇ λίκνο τόσο εὐρύχωρο ὥστε νὰ χωρέσῃ τὸν ὑπερμεγέθη ἡγεμονίδη, καὶ ἠναγκάσθησαν νὰ τὸν ξαπλώσουν ἐπάνω σὲ μακροὺς τάπητας μέσα στὴν αἴθουσα τοῦ θρόνου. Σὲ ἡλικία τριῶν ἐτῶν ἔσκυβε ὀλίγον γιὰ νὰ πέρνῃ τὰ πουλιὰ ἀπὸ τὴν κορυφὴ τῶν δρυῶν!

Οἱ γονεῖς του, ὅπως καὶ τῆς Ὀθίλδης ματαίως ἐζήτησαν τὴν γνώμην τῶν ἰατρῶν καὶ τῶν μαγισσῶν. Ἐμεγάλωνε βαθμηδὸν κατὰ τρόπον πολὺ ὑπερβολικόν. Ὅταν ὁ λαὸς τοῦ ἤγειρε θριαμβευτικὲς ἀψῖδες, πρὸς ἑορτασμὸν κάποιας μεγάλης νίκης, κατέβαινε ἀπὸ τ' ἄλογο γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ περάσῃ ἀπὸ κάτω. Καὶ ὅσον ὑψηλὲς καὶ ἂν ἦσαν πάντοτε τὸ ἀργυροῦν λοφίον τοῦ κράνους του προσέκρουεν ἐπὶ τοῦ ἀετώματος.

Φυσικὰ ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ βασίλισσα ἐδήλωσαν εἰς τοὺς πρέσβεις ὅτι τὸ μελετηθὲν συνοικέσιον ἦτο ἀδύνατον νὰ γίνῃ. Ἀλλὰ ὁ αὐτοκράτωρ πολὺ ὀξύθυμος — ἦτο τέτοια ἡ κρᾶσίς του — δὲν ἔμεινεν εὐχαριστημένος ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀπάντησι. Τίποτε δὲν ἤθελε ν' ἀκούσῃ. Ἡ ὁμολογία ὅτι ἡ Ὀθίλδη ἦτο μικροσκοπικοῦ ἀναστήματος τοῦ ἐφάνη παράλογος πρόφασις ἐπινοηθεῖσα μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ τὸν γελάσουν. Καὶ ἐπιθέτων τὸ κράνος του, τοῦ ὁποίου ταργυρᾶ πτερὰ ἐταράχθησαν, ἀνεβόησεν ὅτι θὰ καταστρέψῃ τὸ πᾶν διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου γιὰ νὰ ἐκδικηθῇ τὴν προσβολὴ ποῦ τοῦ ἔγινε.

III

Ἔκαμε ὅπως εἶπε. Συνῆψε αἱματηρὲς μάχες, ἐδήωσε πόλεις καὶ ἐπέρασε διὰ στόματος ρομφαίας μυριάδας ἀνθρώπων. Ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ βασίλισσα παρετήρησαν ὅτι στὸ τέλος ἡ ἴδια τύχη ἐπερίμενε καὶ αὐτοὺς καὶ τὸ βασίλειόν των ἐὰν δὲν ἤρχοντο εἰς συνεννόησιν μὲ τὸν γιγαντόσωμον κατακτητὴν, ποῦ ἐβάδιζε ἐναντίον τῆς πρωτευούσης διασκελίζων τὰ φλεγόμενα χωρία καὶ δάση.

Ἔσπευσαν λοιπὸν νὰ τοῦ ζητήσουν εἰρήνην μὲ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ μὴ τοῦ ἀρνηθοῦν πλέον τὴν χεῖρα τῆς θυγατρός των. Ἦσαν ἄλλως τε πολὺ ἥσυχοι διὰ τὴν ἔκβασιν τῆς συγκαταθέσεώς των, διότι ὁ αὐτοκράτωρ εὐθὺς ὡς θὰ ἔβλεπε τὴν Ὀθίλδη θὰ παρητεῖτο ἀμέσως τοῦ σχεδίου του καὶ θὰ ἐπέστρεφε στὸν τόπο του μὲ τὰ στρατεύματά του ποῦ ἀνεστάτωσαν ἀδίκως τὸν κόσμο.

Ὡρίσθη ἡ ἡμέρα κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ ἐβλέποντο διὰ πρώτην φορὰν οἱ δύο μνηστῆρες. Ἀλλ' ἡ συνέντευξις αὐτὴ ἔγινε στὸ πάρκο καὶ ὄχι εἰς τὰ ἀνάκτορα, διότι ὁ νικητὴς δὲ θὰ μποροῦσε νὰ σταθῇ ὄρθιος μέσα εἰς τὰς αἰθούσας τοῦ θρόνου ποῦ ἦσαν χαμηλὲς γι' αὐτόν.

— Μά, εἶπε, δὲν βλέπω τὴν πριγκήπισσα. Δὲν θὰ ἔλθῃ τώρα;

— Κυττάξετε στὰ πόδιά σας, εἶπεν ὁ βασιλεύς.

Πράγματι ἦτο ἐκεῖ δὰ καὶ μόλις ξεπερνοῦσε τὴν πρασιάδα ποῦ ἐπλαισίωνε ἀπ' ἐδῶ κι' ἀπ' ἐκεῖ τοὺς δρομίσκους τοῦ πάρκου. Μικροσκοπικὴ καὶ αἰθέρια, μὲ τὴ χουσούφαντη ἐσθῆτά της, καὶ μὲ τὸ μέτωπον ἀπαστράπτον ἀπὸ τοὺς πολυτίμους λίθους, ἐφαίνετο πειὸ μικρούτσικη ἀκόμη κοντὰ στὸ νέο καὶ μεγαλοπρεπῆ αὐτοκράτορα, τοῦ ὁποίου ἡ ἠλιόλουστη περικεφαλαία ὑψώνετο ὑπερήφανα κάτω ἀπὸ τὸν γαλανὸ οὐρανό.

— Ἀλλοίμονο! εἶπε, πικραμένος ποῦ τὴν ἔβλεπε ἐκεῖ κάτω τόσο αἰθέρια ἀλλὰ καὶ τόσο μικρή.

— Ἀλλοίμονο! εἶπε καὶ ἐκείνη περίλυπη ποῦ τὸν ἔβλεπε ἐκεῖ πανω τόσο ὡραῖο καὶ τόσο μεγάλο.

Τὰ δάκρυα ἐπλημμύρισαν τὰ σηκωμένα της μάτια καὶ τοὺς χαμηλωμένους του ὀφθαλμούς.

Ἀνακτά μου, — εἶπεν ὁ βασιλεύς, ἐν ᾧ ἀκόμη ἐκύτταζεν ὁ ἕνας τὸν ἄλλο ἀπὸ μακρυά!

Ἀνακτά μου! ὅπως βλέπετε, εἶνε ἀδύνατο νὰ νυμφευθῆτε τὴν θυγατέρα μου. Εἴμεθα ἐξαναγκασμένοι νὰ μὴ δεχθοῦμε τὴν τιμὴ ποῦ μᾶς κάμνετε.

Δὲν ἐπρόφθασε νὰ τελειώσῃ τὴν φράσι του καὶ κατάπληκτος ἐκύτταζε τὴν πριγκήπισσα καὶ τὸν αὐτοκράτορα· ἐκείνην ποῦ ἐμεγάλωνε κι' ἐκεῖνον ποῦ ἐμίκραινε ἐξ αἰτίας τοῦ ἔρωτος, ποῦ εἶνε πειὸ ἰσχυρὸς ἀπὸ τοὺς; διασημοτέρους ἰατροὺς, καὶ πειὸ δυνατὸς ἀπ' ὅλες τὲς Μάγισσες, καὶ ποῦ ἐτραβοῦσε κι' ἔσερνε τὸν ἕνα κοντὰ στὸν ἄλλο! Ὕστερα ἀπ' ὀλίγο εἶχαν καὶ οἱ δύο σχεδὸν τὸ ἴδιο ἀνάστημα.

Τὰ χείλη των ἐχαϊδεύοντο ἁπαλὰ καὶ γλυκὰ γλυκὰ σὰν δύο δροσερὰ τριαντάφυλλα ἐπάνω στὸν ἴδιο κλῶνο.

Β. Ε. ΠΑΥΛΙΔΗΣ

ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΖΩΗ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

Δὲν ἔχει λόγους νὰ παραπονῆται φέτος ἡ Ἀλεξάνδρεια δι' ἔλλειψιν κινήσεως, νυκτερινῆς ἰδίᾳ. Μαζὶ μὲ τοὺς κινηματογράφους ἔχομεν τώρα καὶ τὰ τίρα, τὰς λαιμητόμους αὐτὰς τῶν ἁπλοϊκῶν καὶ τῶν μὴ τοιούτων ἀκόμη, εἰς τὰ ὁποῖα τὸ χρῆμα τοῦ κόσμου δολοφονεῖται ἀπὸ ἁβρὰς χεῖρας δεσποινίδων μὲ εὔμορφα μάτια καὶ θελκτικὰ σώματα.

Ἐκεῖνο ὅμως ποῦ ἀποτελεῖ ἐξαιρετικὸν σταθμὸν εἰς τὴν θερινὴν κίνησιν τῆς Ἀλεξανδρείας εἶνε ἡ θεατρικὴ ζωὴ ποῦ παρατηρεῖται ἐφέτος πλημμυροῦσα, περιττεύουσα μάλιστα, ἀφ' οὗ δύο Ἑλληνικὰ Θέατρα ἔχουν ἀναλάβει τὴν ψυχαγώγησιν τοῦ ὁμογενοῦς κόσμου ποῦ ἠναγκάσθη ἐφέτος ν' ἀπολαύσῃ τὴν ὑγρασίαν τῆς θερινῆς περιόδου. Καὶ ἀπὸ μηνὸς καὶ πλέον ὁ Παντόπουλος σκορπίζει τὸ γέλοιο καὶ τὴν εὐθυμίαν ἀπὸ τὸ πρόχειρον θέατρον τοῦ «Φαλήρου» ἐνῷ ὁ ἄλλος θίασος πρὶν ἀπὸ τοῦ θεάτρου ἡ «Ἐλπίς» καὶ τώρα ἀπὸ τὴν σκηνὴν τοῦ «Ἐλδοράδου» ἀγωνίζεται νὰ συγκινήσῃ

μὲ τὰς «Δύο Ὀρφανὰς» καὶ τὸ «Πίστις, Ἐλπὶς καὶ Ἔλεος».... διὰ τοὺς θεατάς.

Ὁ Παντόπουλος μετὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον τοῦ Καΐρου ἠθέλησε νὰ διανύσῃ τὴν θερινὴν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν. Μέχρι τέλους δὲν γνωρίζω ἂν δὲν θὰ βγῇ μετανοημένος ἀπὸ τὴν ἀπόφασίν του αὐτήν. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ὅμως ὁ κόσμος τοῦ θεάτρου ὁ ἐλάχιστος ποῦ ὑπάρχει ἐδῶ δὲν ἠμπορεῖ παρὰ νὰ τοῦ ὀφείλῃ εὐχαριστίας, διότι τὸν διεσκέδασε καὶ τὸν διασκεδάζει μὲ τὴν τέχνην του καὶ τοῦ παρέσχεν ἀκόμη ἑσπέρας καλλιτεχνικῶν ἀπολαύσεων, ἐξ ἐκείνων ποῦ δὲν εἶνε καὶ τόσον συνήθεις εἰς τὴν χώραν αὐτὴν τοῦ μπαμπακοῦ καὶ τῆς πρακτικότητος.

Ὁ Παντόπουλος, ὁ καλλιτέχνης ὁ εὐσυνείδητος, ὁ πονῶν τὸ θέατρον καὶ τὴν περιωπήν του ἐπάλαισε καὶ παλαίει καθ' ἑκάστην εἰς τὴν περίοδον αὐτὴν κατὰ μεγάλων ὁμολογουμένως δυσχερειῶν. Καὶ μόνον χάρις εἰς τὴν ἐπιβολήν του ὡς θιασάρχου καὶ εἰς τὴν εὐσυνειδησίαν του ὡς καλλιτέχνου κατορθόνει νὰ μᾶς παρουσιάζῃ κάτι σχετικῶς ἄρτιον ὡς θίασον καὶ εὐπρόσωπον καὶ ἄξιον κάθε προσοχῆς καὶ κάθε ὑποστηρίξεως.

Μὲ τὸν Χέλμην καὶ τὸν Βεάκην—τὸν καλὸν αὐτὸν καὶ μὲ μέλλον ἠθοποιὸν—κοντά του, μὲ τὸν Μηλιάδην καὶ τὸν Βαξεβανίδην καὶ τοὺς ἄλλους ποῦ λαμβάνουν τὸ βάπτισμα τοῦ καλλιτέχνου ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν καὶ τὰς προσπαθείας του παρουσιάζει ἕνα ἐνηρμονισμένον σύνολον εἰς τὸ ἐπόϊον προσαρμόζεται θαυμάσια ὁ γυναικεῖος κόσμος τοῦ θιάσου.

Ἡ κυρία Παντοπούλου πάντοτε μελετημένη καὶ πάντοτε φιλοτιμουμένη εἰς τὴν ὅσον τὸ δυνατὸν τελειοτέραν ἀπόδοσιν τοῦ ρόλου της. Ἡ κυρία Χέλμη μὲ τὴν μετριοφροσύνην της καὶ τὴν ἐπιμέλειάν της. Ἡ κυρία Βεάκη μὲ τὴν κομψότητα καὶ τὴν φυσικότητά της ἡ ὁποία εἰς πολλὰς περιστάσεις σημειόνει δι' αὐτὴν ὄχι ἀξιοκαταφρονήτους ἐπιτυχίας. Ἡ κυρία Βέρδη—ποῦ χωρὶς νὰ εἶνε ἀκόμη «ξ η μ έ ρ ω μ α τέχνης» ὅπως τὴν θέλει κάποιος συνάδελφός μου, εἶνε ὅμως συμπαθὴς καὶ ἀρεστὴ χάρις εἰς τὴν φυσικότητα τῆς ἀπαγγελίας της. Ἡ κυρία Γονίδου τέλος ὅλαι μαζὶ καὶ κάθε μία χωριστὰ συντελοῦν εἰς τὸν σχηματισμὸν τῆς γνώμης ὅτι ὁ θίασος ὄχι μόνον εὐπρόσωπος εἶνε, ἀλλὰ σωστὴ ἐξαίρεσις διὰ τὴν θερινὴν ζωὴν τῆς Ἀλεξανδρείας.

Εἶνε λυπηρὸν ὅμως ποῦ δὲν ὑποστηρίζεται ὅσον ἔπρεπε. Λυπηρὸν καὶ διὰ τοὺς ἠθοποιοὺς καὶ δι' ἡμᾶς ἀκόμη. Διότι ἡ ἀποτυχία τῆς θερινῆς σαιζὸν τοῦ Παντοπούλου θὰ ἔχῃ ὡς φυσικὴν συνέπειαν τὴν ἔλλειψιν δι' ἄλλα χρόνια κάθε θεατρικῆς κινήσεως ἀξίας λόγου.

***

Καὶ ἔρχομαι τώρα εἰς τὸν ἄλλον θίασον τὸν ἀρχίσαντα ἀπὸ τοῦ θεάτρου τοῦ σταθμοῦ Καΐρου καὶ μεταπηδήσαντα εἰς τὸ «Ἐλδοράδο».

Δυστυχῶς γι' αὐτὸν ὄχι πολλά, ἀλλ' οὔτε λίγα δὲν ἔχω νὰ εἴπω. Πτῶμα ἀκέφαλον μολονότι μὲ δύο θιασάρχας παλαίει κατὰ τῆς καταστροφῆς ἡ ὁποία τὸν παρασύρει ὅπως τὸ πλοῖον ποῦ τοῦ συνέτριψεν ἡ τρικυμία καὶ ἱστοὺς καὶ πηδάλιον. Μέσα δὲ εἰς τὴν ἀνεμοζάλην αὐτὴν χάνονται καὶ τὰ δύο μοναδικὰ πρόσωπα διὰ τὰ ὁποῖα κάτι ἠμποροῦσε νὰ πῇ κανείς.

Ὁ κ. Λέων πρῶτα, ὁ ὁποῖος κύριος οἶδε ποίας ἁμαρτίας πληρόνων εὑρέθη μέσα εἰς τὸν συρφετὸν αὐτόν. Καὶ ἡ δεσποινὶς Σφήκα. Γι' αὐτὴν δὲν τολμῶ νὰ εἴπω οὔτε καλὰ οὔτε κακά. Ἔχει ἡ ἰδία σχηματισμένην γνώμην περὶ τοῦ ἑαυτοῦ της τὴν ὁποίαν δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ τῆς κλονίσῃ καμμία κρίσις εἴτε θεατρικὴ εἴτε δημοσιογραφική. Ἄρα.... Συμπέρασμα ἀφίνω νὰ ἐξαγάγουν ὅσοι θέλουν.

Τὸ μόνον ποῦ τολμῶ νὰ ἐκφράσω δειλὰ-δειλὰ εἶνε ἡ θλῖψίς μου διότι ἕνας ἀκατέργαστος πολύτιμος λίθος ὅπως εἶνε ἡ δεσποινὶς Σφήκα, θὰ μείνῃ αἰωνίως ἀκατέργαστος καὶ δὲν θὰ λάμψῃ ποτὲ ὅπως καὶ ὅσον ἔπρεπε εἰς τὴν Ἑλληνικὴν σκηνὴν ἀπὸ ἐγωϊσμὸν ἀδικαιολόγητον καὶ ἐγκληματικὸν ἀκόμη ἐφ' ὅσον παραδεχθῶμεν ὅτι ὁ καλλιτέχνης δὲν ἀνήκει μόνον εἰς ἑαυτὸν ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλον τὸν κόσμον.

ΔΗΜΟΣ

ΝΕΑ ΖΩΗ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ - ΤΕΧΝΑΙ

Διαρκὴς καλλιτεχνικὴ Ἔκθεσις.— Μετ' εὐχαριστήσεως ἠκούσθη ὑπὸ παντὸς φιλοπροόδου ἡ ὑπὸ τῆς Καλλιτεχνικῆς Ἑταιρείας Ἀθηνῶν ληφθεῖσα ἀπόφασις περὶ διοργανώσεως ἐν τῷ Ζαππείῳ διαρκοῦς ἐκθέσεως δι' ἧς οἱ καλλιτέχναι μας θὰ ἔχουν εἰς τὴν διάθεσίν των εὐπρεπεῖς αἰθούσας, εἰς τὰς ὁποίας κάθε νέος πίναξ θὰ εὑρίσκῃ τὴν ἐμπρέπουσαν θέσιν.

Κ. Βολανάκης.— Ἀπέθανεν ὁ διαπρεπὴς θαλασσογράφος μας ποῦ ἐδόξασε τὸ Ἑλληνικὸν ὄνομα μὲ τὴν ἀναπαράστασιν εἰς πίνακας διὰ τοῦ ἐμπνευσμένου χρωστῆρός του τῆς ἁρμονίας τῆς φύσεως, τὴν ὁποίαν ἠσθάνθη βαθύτατα καὶ ἀντικατώπτρισε τόσον ἀριστοτεχνικά.

Νέα ἔργα.— Γονιμωτάτη καὶ ἡ ἐφετεινὴ θεατρικὴ περίοδος ἐν Ἀθήναις εἰς πρωτότυπα ἔργα.

Διὰ τὸ **«Ξημερώνει»** τὸ ὁποῖον ἐπαίχθη εἰς τὸ «Ἀθήναιον» ἔγραψεν ὁ κ. Τ. Σταθόπουλος εἰς τὴν «Ἀκρόπολιν».

«Εἶνε τὸ μόνο πρωτότυπο ἔργο ἄξιο προσοχῆς, ἀπὸ ὅσα ἐπαίχθησαν ἐφέτος. Ἔργο ὅμως ἀπὸ τὸ ὁποῖον μπορεῖ κανεὶς νὰ κρίνῃ τὸν συγγραφέα ποῦ μᾶς δίνει πολλὲς ἐλπίδες πῶς εἰς τὸ μέλλον θὰ γράψῃ κάτι ὡραῖο, τότε, ὅταν θὰ πήξῃ καλὰ τὸ μυαλό του, τὸ πολὺ ἐπηρεασμένο τώρα ἀπὸ τὴ μελέτη καὶ ἀπὸ θεωρίες συγγραφέων, ὡραῖες ὅταν διαβάζωνται, περισσότερο παράξεναις, ὁλότελο ἄρρωστες, ἀδιάφορες γιὰ τὴ ζωὴ τὴν ἀληθινὴ ποῦ δὲν μπορεῖ νὰ ξεφύγῃ ἀπὸ μερικοὺς νόμους κοσμικοὺς, αὐτοὺς ἀκριβῶς ποῦ μὲ τόση εὐκολία προσβάλλει ὁ ἄπειρος ἀκόμη εἰς τὴ ζωή, νέος συγγραφεύς.

Εἰς τὸ δρᾶμά του ὁ κ. Καζαντζάκης εἶνε ἕνας ποιητής, ποῦ κινεῖ μέγαλο ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν ποιητικὴ δύναμί του. Ἀλλὰ δὲν εἶνε διόλου τεχνίτης. Ἔπιασε νὰ χτίσῃ ἐπάνω στὴν ἀλήθεια. Μὰ ἡ ἀσβέστη του εἶνε τὸ ψέμμα. Ἐκεῖνο ποῦ πῆγε νὰ καταστρέψῃ τὸ μεταχειρίζεται πρῶτος αὐτός.

Ἡ Λαλὼ ἀγαπάει τὸν ἀδελφὸ τοῦ ἄντρα της. Πῶς τὸν ἀγαπάει; Χωρὶς νὰ τὸ ξέρῃ ἴσως ὁ συγγραφεύς, δείχνει τὸ πῶς. Ἡ ἀγάπη της δὲν εἶνε παρὰ ἕνα πάθος κτηνῶδες, ἕνας πόθος ἀπολαύσεως σχεδὸν βδελυρός! Γι' αὐτὸ τὸ ταπεινὸ πάθος ὁ συγγραφεὺς θαρρεῖ πῶς ὁ κόσμος εἶνε ψεύτικος, ἄδικος! Θὰ ἦτο ὡραῖος, ἂν ἡ Λαλὼ μποροῦσε νὰ ἀφίσῃ τὸν ἄντρα της, νὰ πάρῃ τὸν ἀδελφό του καὶ νὰ κυλισθῇ μὲ αὐτὸν εἰς τὴν λάσπην τῶν ὀργίων, θυσιάζουσα εἰς τὴν χυδαίαν ἡδονήν, κάθε ἄλλην εὐγενεστέραν ὑποχρέωσιν πρὸς σύζυγον, μητέρα, τέκνον.

Τὸν νόμο αὐτὸν τὸν κτηνώδη ποῦ ὑποτάσσει ὅλα τὰ ἄλογα ζῷα,—ἐδῶ εἶνε τὸ ψέμμα—μὲ ὡραῖα λόγια θέλει νὰ μᾶς παραστήσῃ ὡς ἰδανικό! Καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ἰδανικὰ τοῦ λογικοῦ ἀνθρώπου τὰ βρίσκει ὁ ἄρρωστος συγγραφεὺς, ψεύτικα, κατώτερα τῶν ἐπιθυμιῶν καὶ τῆς εὐτυχίας τοῦ κτήνους, γιὰ τὸ ὁποῖον λάμπει εἰς τοὺς ἀγροὺς τὸ φῶς ποῦ δὲν ἐξημέρωσε ἀκόμη γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα!...

Τὶ φῶς! Ἀλλὰ δὲν εἶνε φῶς! αὐτό. Καὶ μάλιστα μὲ τὴν δύναμι ποῦ ἔχει ὁ ποιητὴς — εἶνε φλόγες κολάσεως!...»

«Παναθήναια». — Εἶναι ὁ τίτλος τῆς Ἀθηναϊκῆς Ἐπιθεωρήσεως τῶν κ.κ. Ἀννίνου καὶ Τσοκοπούλου ἡ ὁποία ἐδόθη μετὰ μεγάλης ἐπιτυχίας εἰς τὴν «Νέαν Σκηνήν». Ἡ νέα ἐπιθεώρησις εἶνε ὅπως ὅλαι αἱ ἐπιθεωρήσεις. Σειρὰ ἐντυπώσεων τύπου Ζακυνθινοῦ ἀπὸ τὰς Ἀθήνας. Αἱ σκηναί της πεταχταὶ καὶ γεμάται σάτυραν. Ὅλοι οἱ Ἀθηναϊκοὶ τύποι, ὅλαι αἱ ἐνοχλήσεις τῆς ζωῆς, ὅλα τὰ φαιδρὰ καὶ τὰ ἀπρόοπτα τοῦ δρόμου περνοῦν ἀπὸ τὴν σκηνήν, ὡς εἰκόνες κινηματογράφου, μὲ τὴν ταχύτητα, ἡ ὁποία ἀποκλείει τὴν κούρασιν διὰ τὸν θεατήν.

Ἡ μουσικὴ γλυκυτάτη μὲ ἤχους γνωστούς, ἀλλὰ καὶ πρωτοτύπους ὀφειλομένους εἰς τὸν κ. Σακελλαρίδην υἱόν.

«**Ὁ Κολοκοτρώνης εἰς θάνατον**». Τὸ νέον τοῦτο ἔργον τοῦ κ. Ποταμιάνου ἐδιδάχθη εἰς τὸ θέατρον «Νεαπόλεως». Ὡς ὑπόθεσιν ἔχει τὴν περίφημον δίκην καὶ καταδίκην τοῦ Κολοκοτρώνη ἐκ τῆς ὁποίας τὸν ἔσωσεν ὁ Ὄθων, ὅστις ἐμφανίζεται εἰς ἡλικίαν 17 ἐτῶν.

Περὶ τὸ ἔργον πλέκεται καὶ μικρὸν εἰδύλλιον τῆς κόρης τοῦ ἀντιβασιλέως Ἀρμπανσπεργ μετὰ τοῦ ἐκ τῶν δικαστῶν τοῦ Κολοκοτρώνη Τσερτίδη, καθ' ὃ τὸ καθῆκον καὶ ἡ συναίσθησις τοῦ πρὸς τὴν πατρίδα χρέους νικᾷ τὸν ἔρωτα.

Περὶ αὐτοῦ ὁ κ. Γρ. Ξενόπουλος ἔγραψεν εἰς τὸ «Νέον Ἄστυ».

«...Τὸ καθ' ἡμᾶς θεωροῦμεν τὰ ἱστορικὰ δράματα τοῦ κ. Ποταμιάνου ἀπὸ τὰ καλλίτερα. Ἐλάβαμεν ἀφορμὴν νὰ τὸ εἴπωμεν καὶ πέρυσιν, ὅταν ἐδόθη τὸ πρῶτόν του, ὁ «Καποδίστριας». Ὁ κ. Ποταμιᾶνος παρουσιάζει τόσα προτερήματα συγγραφέως, ὥστε μᾶς ἐμπνέει τὴν πεποίθησιν ὅτι θὰ διέπρεπεν ἐξίσου καὶ εἰς ἔργα ἀνωτέρας τεχνικῆς ὑποστάσεως. Τὸ ὕφος του ἔχει κάτι τὸ ἀρρενωπόν· οἱ χαρακτῆρές του διαγράφονται ἀρκετὰ εὐκρινῶς οἱ ἄνθρωποί του ζοῦν ἐπάνω εἰς τὴν σκηνὴν μὲ κάποιαν ζωὴν ἰδικήν των· καὶ τὸ σχέδιόν του, ἂν δὲν εἶνε καθαυτὸ δρᾶμα, ἔχει ὅμως πολλὰ στοιχεῖα δραματικά...»

«Χίμαιρα».— Περὶ τῆς συμβολικῆς αὐτῆς φαντασμαγορίας τοῦ ποιητοῦ τῶν Ἀτθίδων κ. Ἀχιλλέως Νέη ἔγραψεν ὁ κ. Γ. Τσοκόπουλος εἰς τὰς «Ἀθήνας».

«Ὁ «ποδογλύφτης» Ἔρωτας, ὁ Πειρασμὸς, ὁ Θάνατος, ὁ Χρόνος, τὸ Χρῆμα, ὅλαι αἱ δυνάμεις αἱ ἐντὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὑπεράνω τοῦ ἀνθρώπου, τὰ αἰσθήματα καὶ τὰ στοιχεῖα, καταδιώκοντα, ποθοῦντα, καὶ στριφογυρίζοντα πέριξ τοῦ Κάλλους, τῆς Χιμαίρας, ἰδοὺ ἡ ὑπόθεσις τοῦ ποιητικοῦ δράματος τοῦ κ. Ἀχ. Νέη, παιχθέντος εἰς τὸ «Ἀθήναιον». Εἰς τὸ τεράστιον θέμα προσθέσατε ὑποκρούσεις τοῦ Γκλοὺκ καὶ τοῦ Μπετόβεν καὶ τὴν ὑπέροχον νῆσον τῶν νεκρῶν τοῦ Μπαϊκλιν καὶ θὰ ἔχετε τὴν εὐγενῆ σφαῖραν ἐμπνεύσεως, τὴν ὁποίαν περιῆλθε τὸ πνεῦμα τοῦ κ. Νέη διὰ νὰ καταστρώσῃ τὸ ἔργον τοῦτο.

Κάθε ἄλλος ἄνθρωπος θὰ ἐτρόμαζεν εἰς τὴν ἀεροπλοΐαν αὐτήν. Ἀλλ' ὁ κ. Νέης προέβη μὲ θάρρος καὶ μᾶς παρουσίασε κάτι τι ἐκτὸς τόπου, ἐκτὸς χρόνου, ἐκτὸς θεατρικῶν κανόνων καὶ ἐκτὸς λογικῆς. Ὁ ποιητὴς ἔκαμεν ὅ.τι ἠμποροῦσε. Ἀλλ' αὐτὸ δὲν ἦτο ἀρκετόν. Καὶ τὸ ἔργον ἔπεσεν.

Ὅσοι εἶχαν διαβάσει ποιήματα τοῦ κ. Νέη, ἐπερίμενον πυκνοὺς τοὺς ὡραίους στίχους. Διότι εἶνε ἀναμφισβήτητον ὅτι εἰς τὰς Ἀτθίδας ἀφιερώθη φλυαρία λατρευτική, ἀλλὰ προσεφέρθησαν καὶ μερικοὶ τέλειοι καὶ ἁρμονικώτατοι στίχοι. Δυστυχῶς οὔτε αὐτὸ δὲν συνέβη εἰς την «Χίμαιραν». Ἀπὸ τὰς τρεῖς πράξεις εἶνε ζήτημα ἂν διαλέγωνται δώδεκα στίχοι καλοί...»

Τὸ Ἑλληνικὸν μελόδραμα.—Ὁ δαιμόνιος ἐπιχειρηματίας κ. Ἀρνιώτης κατώρθωσε νὰ συμπήξῃ ἐκ νέου καὶ νὰ παρουσιάσῃ ἄρτιον θίασον Ἑλληνικοῦ Μελοδράματος μὲ τὸ ζεῦγος Κοκκίνη, Μωραΐτην, Βλαχόπουλον, Βακαρέλην κ.τ.λ. καὶ μὲ χοροὺς ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν λίαν εὐπαρουσιάστους.

Hector Malot. — Ἀπέθανεν ὁ Γάλλος μυθιστοριογράφος Hector Malot τοῦ ὁποίου τὰ κυριώτερα ἔρ-

γα εἶναι: «Μία καλὴ ὑπόθεσις», «Ὁ ὑπολοχαγὸς Bonnet», «Zyte», «Εἷς γάμος ὑπὸ τὴν δευτέραν Αὐκρατορίαν», «Τὸ Καπηλεῖον τοῦ κόσμου», «Ἄνευ οἰκογενείας» κ.λ.π. Ὑπῆρξε συνετός, τίμιος καὶ εἰλικρινὴς εἰς ὅ,τι ἔγραψε. Δὲν συγκρίνεται βεβαίως πρὸς τοὺς μεγάλους συγγραφεῖς, ἀλλ' ἀνεδείχθη ὑπέρτερος εἰς τὸ εἶδος τῆς «ἐπιφυλλίδος», ἀποφεύγων τὸ ἀπίθανον, τὸ ὑπερβολικὸν, τὸ αἰσθητικὸν δρᾶμα, ζητῶν μόνον τὸ ἐνδιαφέρον εἰς τὰς ὀξείας περιστάσεις τῆς πραγματικῆς ζωῆς.

Τὸ ὕφος του ἦτο ἀκριβὲς, ἄνευ ἐρεύνης ἢ παραμελήσεως· μερικαὶ σελίδες ἐξέχουν διὰ τῆς ἀκριβοῦς ἀναπαραστάσεως τῆς νεωτέρας ζωῆς καὶ διὰ τῆς ἀκριβοῦς ἐκφράσεως.

Ὁ Malot ἔγραψε διὰ τὰ παιδία ἀρκετὰ εἰδικὰ ἔργα.

«Ἡγησώ». — Ἐλάβομεν ἐξ Ἀθηνῶν τὰ τρία πρῶτα φυλλάδια τοῦ νέου περιοδικοῦ «Ἡγησώ», περιέχοντος μόνον ποιήματα καὶ ἐκδιδομένου ὑπὸ νέων τοὺς ὁποίους ἀπὸ καρδίας συγχαίρει ἡ «Νέα Ζωὴ» καὶ εὔχεται νὰ ἴδουν γρήγορα γιγαντωμένο τὸ ὡραῖον ἰδανικὸν ποῦ λικνίζουν ἤδη τόσον ἁρμονικὰ τὰ πρῶτα τραγούδιά των.

ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ

Ἀνατροφὴ τῶν σπόγγων.— Τὰ μεγάλα κέρδη τὰ προερχόμενα ἐκ τοῦ ἐμπορίου τῶν σπόγγων ἐπηύξησαν τὴν ἐξερεύνησιν τοῦ βυθοῦ τῶν ἀκτῶν τῆς Συρίας, Ἑλλάδος, Τριπολίτιδος, Τύνιδος, καὶ τῆς δαλματικῆς παραλίας τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους, εἰς τὰς ὁποίας ζῇ τὸ ζωόφυτον τοῦτο. Εὐτυχῶς ὅμως ὅτι αἱ δυσκολίαι τῆς ἁλιείας ταύτης,— ὑπάρχουσι δῦται, οἱ ὁποῖοι κατέρχονται μέχρι 30 μέτρ. βάθους διὰ νὰ εὕρουν τὴν λείαν των—καὶ ἡ ὁλονὲν παρατηρουμένη ἐξάντλησις τῶν σπόγγων ἐκ τοῦ βυθοῦ τῶν θαλασσῶν, ὑπῆρξαν ἡ πρώτη αἰτία νὰ σκεφθῶσι καὶ νὰ μελετήσωσι μετὰ προσοχῆς ἐὰν εἶνε δυνατὴ ἡ ἐντὸς τεχνητῶν περιφραγμάτων ἀνατροφὴ τῶν σπόγγων εἰς βάθη σχετικῶς μικρὰ, ὅπως τοῦτο τώρα κατορθοῦται δι' ἓν ἄλλο εἶδος ὑδροβίων, τὰ ὄστρεα.

Πλεῖστοι μέχρι τοῦδε ἐπεχείρησαν νὰ πραγματοποιήσωσι τὴν ἰδέαν ταύτην· καὶ πρῶτον, κατὰ τὸ 1860, ὁ Lamiral συνέλεξε ἐν Συρίᾳ καὶ παρὰ τὰς ἀκτὰς τῆς Τριπολίτιδος, σπόγγους τοῦ καλλιτέρου εἴδους, οἱ ὁποῖοι μετεκομίσθησαν ἐντὸς τρυπημένων κιβωτίων μέχρι τῶν πέριξ τοῦ Bandol καὶ Port-Cros. Ἡ μεταφύτευσις αὕτη ἐφάνη ὅτι ἐπέτυχε, πλὴν μία ἐπιδρομὴ μικροζώων, τὰ ὁποῖα κατέστρεψαν τὰς νέας ἀποικίας τῶν σπόγγων ἐματαίωσαν πᾶσαν ἐλπίδα.

Ἀπὸ τοῦ 1863 ἕως τὸ 1872 οἱ Schmidt καὶ Buccicef ἔκαμαν δοκιμὰς ἀναλόγους εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Δαλματίας· ἐν ᾧ δὲ τὰ περιφράγματα αὐτῶν τελείως ἐπέτυχαν καὶ ἡ ζωὴ τῶν ἐν αὐτοῖς σπόγγων ἐξησφαλίσθη, αἴφνης ἠρημώθησαν ὑπὸ τῶν γειτόνων ἁλιέων, τοὺς ὁποίους εἶχον πείσῃ ὅτι ἡ τοιούτου εἴδους ἀνατροφὴ τῶν σπόγγων ἦτο ἕνα εἶδος μαγείας.

Νέαι δοκιμαὶ μᾶλλον πρόσφατοι, ἀπὸ τοῦ 1895 καὶ ἐφεξῆς, γενόμεναι ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῆς Φλωρίδος ἔδωσαν ἱκανοποιητικὰ ἀποτελέσματα. Οἱ σπόγγοι ἀφοῦ δεθῶσιν διὰ νημάτων ἐπὶ δοκῶν βυθιζομένων εἰς βάθος 0,60 ἕως 3 μέτρ. ἀφίενται ἐκεῖ ἐπὶ ὀλίγους μῆνας ἕως ὅτου ἐπουλώσωσι· παρετηρήθη δὲ ὅτι οἱ σπόγγοι οὗτοι ἐντὸς ἓξ μηνῶν μεγεθύνονται διπλασίως, ἐντος δύο δὲ τὸ πολὺ ἐτῶν γίνονται σπόγγοι ἐμπορεύσιμοι.

Τέλος, κατὰ τοὺς τελευταίους τούτους μῆνας, τὸ σωματεῖον τῶν ἐμπόρων τῆς πόλεως Sfax προέβη εἰς νέας ἐγκαταστάσεις σπόγγων· καὶ τώρα πλέον, οἱ ἔμπειροι καλλιεργηταὶ τῶν σπόγγων, ἀναμφιβόλως θὰ ἀποφύγωσιν ὅλας τας δυνατὰς αἰτίας τῆς ἀποτυχίας καὶ οὕτω ἡ ἀνατροφὴ τῶν σπόγγων δύναται νὰ γίνῃ μία βιομηχανία προσοδοφόρος.

ΕΘΝΙΚΗ ΖΩΗ

Ἑκατονταετηρὶς τοῦ Γαριβάλδη. — Μεγαλοπρεπὴς καὶ ἐπιβάλλουσα ἐτελέσθη ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πόλει ἡ ἑορτὴ ἐπὶ τῇ ἑκατονταετηρίδι τοῦ μεγάλου ἥρωος τῆς Ἰταλίας. Τὴν παροικίαν μας ἀντεπροσώπευσαν κατὰ τὴν ἑορτὴν μέλη τῆς Κοινότητος, τῆς Ἑλλ. Λέσχης, τοῦ Γυμναστικοῦ Συλλόγου ὁ «Μίλων», τῆς Ἑλλ. Τεκτονικῆς Στοᾶς «Μέγας Ἀλέξανδρος» καὶ ἡ Ἑλλ. Φιλαρμονική. Λόγον δ' ἐξεφώνησεν ὁ δικηγόρος κ. Αὐλωνίτης.

Τὰ νέα ἀντιτορπιλλικά μας. — Ἐγένετο ἡ καθέλκυσις τῶν δύο νέων ἀντιτορπιλλικῶν μας ἅτινα ὠνομάσθησαν «Λόγχη» καὶ «Σφενδόνη».

Νέοι ἥρωες. — Εἰς τὸ Μακεδονικὸν Ἡρῷον κατέλαβον ἐξέχουσαν θέσιν αἱ μορφαὶ τῶν γενναίων παλληκαριῶν Καπετὰν Νικηφόρου, Καπετὰν Μητρούση, Καπετὰν Ζέρμα, Καπετὰν Ἀνδρέα καὶ Καπετὰν Ζάκα ποῦ ὡλοκαυτώθησαν ἐπάνω εἰς τὰς φλόγας κάποιας μεγάλης ἰδέας, κάποιου πόθου ὑψηλοῦ, κάποιου καθήκοντος μεγάλου, τοῦ ὁποίου τὴν ἀντίληψιν ἔχουν ὀλίγοι ἐκλεκτοί.

Ὁ τελευταῖος (Γρηγόριος Φαληρεύς), ἐπολέμησεν εἰς τὰ 97 εἰς τὴν Κρήτην ὡς δεκανεὺς, τῷ 1903 δὲ ἔγεινεν ἀξιωματικὸς τοῦ ἑλλην. στρατοῦ.

Ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις ὁ διαπρεπὴς νομομαθὴς **Ἀνδρέας Πάγκαλος** ὁ ἀπὸ τοῦ 1886 παρὰ τῷ Μικτῷ Πρωτοδικείῳ τελευταίως δὲ καὶ Ἐφετείῳ Ἀλεξανδρείας ἀντιπροσωπεύσας ἐπαξίως τὴν Ἑλλάδα.

Ὁ μεταστὰς τυγχάνει θεῖος τοῦ ἐκ τῶν ἱδρυτῶν τῆς «Νέας Ζωῆς» κ. Κ. Χ. Παγκάλου ὃν συλλυποῦμεθα ἐγκαρδίως.